

DISPUTATIO XI.
THERIACÆ GREIFFIANÆ,

Cœlestis Dictæ,

Vires in Calculo, Podagra, Epilepsia, Apoplexia
aliisque innumeris affectibus.

RESPONDENTE.

JOH. GERHARDO *Winther* / Fritzlariensi Hasslo.

CAPUT. I.

*Authorem revelat & Etymologiam
docet.*

Medicamentorum è regno vegetabili desumptorum Reginam & quod cuncta multis præcellit parasangis sequentes depingunt pagella: Theriaca dicitur, non vulgaris illa *Andromachi*, Archiatri olim Neronis, de qua *Galenus in peculiavi de Theriaca tractatu*. Neq; Regis *Mithridatis* antidotus, de qua *Atim*: de Mithridate enim magno illo belli duce referunt, quod theriacam quidem non biberit, (neque enim adhuc in usuerat) verum ex alterius antidoti, quæ postea mithridatica ab illo appellata est, usitata corpus apparuit, ut nulla veneni vi lædi posset: Et cum etiam lethale pharmacum accepisset, quod sæpius illo tempore etiam inter prandium vel cœnam incautis exhibebatur, ut videre est apud *Stenium in antiquitatibus convivalibus*, mori non potuit. Cum enim ab hostibus devictus se ipsum interficere meditaretur, nullo veneni haustu mortem sibi consciscere prævaluit, donec vocato cuidam ex amicis se ju-

gulandum præbuerit. Non inquam Mithridatis antidotus, neque vulgaris theriaca, sed theriaca cœlestis hic exhibetur.

Sublimioris naturæ scrutatoribus verisque seculi hujus philosophis familiare est, abstrahere ab omnibus impuritatibus & mundanis fœcibus; mente verò lucem sectari, cui religio est, dona illa gratuita à Patre luminum concessa appellare nomine, quod impuritatem & terrestritatem involvat; hinc veri illi philosophi possident Tincturas & Essentias Solares, regias, angelicas, benedictas & cœlestes, ab excellentia sic dictas, & gaudent possidentes, ingratis & incredulis, crassiorisq; illius medicinæ mancipiis nuces cassas relinquentes, & pro nucleo putamina.

Dicitur Theriaca, non à serpente *Thiro*, de quo vide *Quercetanum redvivum*, sed à *Σίγιον* sive *Σίγ*, fera: quia non solum venenis vegetabilium & mineralium, sed etiam omnibus icibus & morsibus venenosarum ferarum potenter resistit.

Authorejus est *Quercetanus*, Philosophus & Medicus celeberrimus, is cum fœtum non ex omni parte absolutum edidisset, ansam præbuit insigni illi *Würtembergensium Chymico Greiffio*, ut non solū
alia

alia adhuc superadderet ingredientia, cor
praecipue & vires respicientia, sed ipsum
etiam praeparandi modum nonnihil cor-
rigeret, ipsamq; theriacam caelestem pro-
priis sumptibus Tubingae praepararet.

Verum ipsis in incunabulis experta est
commune omnibus novis & recenter in-
ventis fatum: Habuit admiratores suos;
habuit, & etiamnum habet suos persecu-
tores, olores, rofores. Multis salivam
movit, plurimis bilem: Et quod dolen-
dum, quosdam etiam ex praestantissimis.
Medicis ita obcoecavit invidia, ut quic-
quid etiam de illius stupendo audiant ef-
fectu, adduci tamen non possint, ut vel in
desperatis morbis illa utantur, vel ipsius
usum agris saltem aliorum suavisu conce-
dant. Ita enim natura comparati sumus,
ut ex proprio tantum labore gloriolam
aucupari velimus, ex alieno vero conci-
piamus invidiam & nauseam.

CAP. II.

*Tradit ingredientia & componendi
modum.*

Ingredientia in septem dividuntur clas-
ses, quarum prima comprehendit.

Pulp. squillae ℥vj.

Allii ℥ij.

viperarum pparum.

serpent. nostr. philosophic.

praeparat.

Opii c. Acet. extr. ana ℥vj.

Myrrh. in acet. sol.

Croc. c. spir. vin. extr. ana ℥ij.

Secunda.

Castorei ℥j.

Piper long. ℥vj.

Cinam. acutiss. ℥iij.

Acor.

ass. lign. ver.

piper alb.

piper nigr.

Schoenant.

Spic. Indic.

Stoechad. Arab.

Z. Z. alb. ana ℥i℥.

Cardam.

Carpobalsam.

Cubebar.

Galang.

Caryophyll.

Macer.

Spic. Celtic. ana ℥j.

Flor. Rosar. ℥iij.

hyperic.

centaur.

calendul. ana ℥j.

Bacc. Juniper.

laur.

paradis.

Myrobal. chebul.

Emblic. ana ℥v.

Herb. carduibened.

dictamn. Cretic.

Galeg.

Herb. Rut.

scord. cret.

nostr. ana ℥iij.

Abrotan.

Chamcedr.

Chamapith.

Calamenth. mont.

Marrub.

Origan.

Pellii cret.

Rosmarin.

Scabios. ana ℥j.

Majoran.

Mar. ver. ana ℥℥.

lign. Aloes opt.

Asphalt.

santal. citrin. ana ℥℥.

Rad.

- Rad. angelic.
 Zedoar. ana ℥ij.
 arist. O.
 Cardopat.
 diſtamn. alb.
 Gentian.
 Imperator.
 petalitudis.
 pimpinell.
 serpentar.
 scorzon.
 succif.
 Tormentill.
 Valerian.
 Vincetox. ana ℥ij.
 Agaric.
 aristol. long.
 afari.
 Cyperi. O.
 contrajerv. ana ℥j.
 cruciat.
 Enul. camp.
 Irid. florent.
 meu.
 pentaphyll.
 phu post.
 rhabarb. ana ℥j.
 Semin. Nap. Sylvest.
 Carduib.
 citr. ana ℥ij.
 dauc. Cretic.
 nasturt.
 hyperic.
 Rut.
 nasturt. alb.
 Aquileg.
 Ameos.
 Amom. racemos.
 anif. torrefact.
 fœnic. cretic.
 petroselin.
- Sem. seseleos. ana ℥j.
Tertia.
 Succ. liquirit. ℥ij.
 Asphalt. ℥℔.
 Acac.
 Hypocistidis ana ℥j.
 Oliban. in gran. ℥i℔.
 Sagapen.
 Sandarach. ana ℥j.
 Galban.
 Mastich.
 Opoponac. ana ℥℔.
 Camphor. ℥ij.
Classis Quarta.
 Terr. sigill. ℥i℔.
 Gumm. Arabic. ℥j.
 C. Cerv. phil. ppt. ℥j.
Quinta.
 Ol. Nuc. Mosch. express. ℥ij.
 Resin. Syrac. ℥j.
Sexta.
 Ol. stillat. Cariophyll. ℥i℔.
 succin. ℥℔.
 Terebinth. ℥i℔.
 Vitriol. correct. ℥j.
Septima.
 Balsam. Peruvian. ℥ij.
 Contusis contunden dis omnia l.a. mī-
 scentur, per minima conjunguntur, & in
 massam rediguntur; hac ex massa extra-
 hitur beneficio menstrui Quinta Essen-
 tia, quæ inspissata cum sequentibus pre-
 tiolis iterum miscetur.
 Rt. Serpent. ppt. ℥vj.
 Corall.
 Matr. perlar.
 Ocul. Canc.
 perlat. orient. à philos. pp. ℥℔.
 Chrysolis.
 Granat.

Hyacinth.
Rubin.
Smaragd. a. l. a. ppt. ℥iij.
Lap. Bezoard. Orient.
Occident. a. ℥iij.
C. alc. Philosoph. pp.
Oss. de C. Cerv. philosoph. ppt.
Terr. sigill. Silesiac.
Turcic.
Unicorn. fossil.
ver. a. ℥iij.
Sal. Corall.
Matr. Perlar.
Oc. cancr.
Perlar. Orient.
Bezoard. animal.
Mineral.
Galred. C. Cerv. a. ℥ij.
Ambr. Gryf.
liquid. a. ℥j.

Ad horum omnium præparationem extractionem & mixtionem singularis non solum requiritur pharmacopœi industria. Verum rara etiam in operando quædam dexteritas & scientia. Qua industria simul & scientia bis præparatam vidi theriacam hanc ecol. à *Dn. J. Heræo*, Pharmacop. Hanov. Aulic. & Chymico expertissimo.

CAPUT TERTIUM.

De prædicat Vires.

Inventores eam multis & rectè quidè extollunt Encomiis. Audimus *Querc. & Greiffsum*. Ejus effectus inquirunt sunt cœlestes & divini, contra omnia cujuscunque generis venena & affectus pestiferos, contagiosos, deploratos & incurabiles. Est antidotus universalis roborans, venenis resistens, fluxus immoderatos cohibens, dolores mitigans, morbosque deploratos & ferè incurabiles propellens, estque instar *Patris*, cum vix in tota *Republ. Med.* dari

potest medicamentum, quod in tam parva quantitate tam citò, tutò & minori cum molestia operetur, quodque omni ætati, sexui & complexioni conveniat, inque omnibus morbis præmissis præmittendis securè assumi & adhiberi possit.

Suum his addit calculum *Colleg. Steingardian.* his verbis: Est confortativum, ubi sc. vires tam vitales quam animales aut naturales vel à malignitate vel fervore aut acrimonia humorum aut vaporum vel etià à nimis evacuationibus vim patiuntur.

Quand à ses effect & operation (*habentur verba in tractatu Gallico*) Elles sont si nobles & si excellentes, qu'elles luy ont acquis le précieux nom de theriaque cœlestè. C'est une médecine universelle contre tout poison, qui puisse tuer les hommes, & les dispositions, venimeuses, qui s'engendrent dans le corps; Somme contre toute maladie incurable plus qu'aucun remède, qui jamais ait esté inventé.

Ego sanctè testari possum, me ejus vires semper deprehendisse potentes in ventriculi languore, vomitu, anorexia, cholera, fluxu alvi, colica, hysterica passione, scorbuto, hydrope, melancholia hypochondri. catameniorum fluxu nimio, calculo tam renum quam vesicæ, podagra, catarrhis & quibusvis defluxionibus, cordis palpitatione, vertigine, apoplexia, memoriæ debilitate, febribus malignis & pestilentialibus, variolis, morbillis & quibusvis doloribus, sive à causa interna sive externa subortis: quod vatiis confirmare possum observationibus, quarum aliquot caput quintum exhibebit.

CAPUT QUARTUM.

Docet utendi modum.

Latet in humana mente cœlestis creditus nescio quis veritatis cognoscen-

dæ igniculus, inquit magnus ille operum Dei admirator & naturæ strenuus indagator *Kircherus in Mundo suo. Subterraneo*: addo ego artem medicam excolendam & perficiendam, quæ semel incensa, agitataque nulla quiete frui posse videtur, donec ad id, ad quod tanto fertur desiderio, tandem pertingat. Vidimus igniculum hunc in *Greiffio*, qui postquam legerat apud *Quercetanum* Theriacæ caelestis rudem adumbrationem, nullis percipit sumptibus, nullis etiam laboribus, donec tandem indefinitam ferè virtutem è magna extraxerit mole, eamque unitam in corpus parvum redegerit, in foliis Dei gloriam & salutem agrorum.

Sane tum venena tum medicamenta à compedibus & vinculis liberata, sub forma halitus vel sensum fugientium atomorū admirandos edere effectus, nemo ibit inficias. Hinc unum purgantis granum sæpe sufficit pro toto expurgando corpore: thuris manna accensa fumat longissimè: pulveris pyrii granum violentia ignis dilatatum occupat spatium centies vices millies majus, vide prolixius de vi illa expansiva agentē Cl. Pechlingium. Illustris Boyle experimento probat, Mercurii sublimati granum solutum inficere austeritate sua aliquot heminas aquarum, quod & Colocynthis præstat. Hoc non advertentes nonnulli, similes effectus, à sola vi expansivâ ortos, tribuerunt qualitibus occultis, tam in explicandis medicamentorum qualitibus, quam in denominandis causis morbificis, qui error ipsis condonandus, modo errorem agnoscerent, nec tantâ temeritate & contumacia neotericorum claris & perspicuis principiis omnē ponere obicem, extremâ etiam impenderent operâ,

Sed revertor ad propositum. Reperiuntur sane virulentissimi serpentes, qui solo subtili Toxico referti vel distantibus inficiunt, usque aspides solo flatu siderant. Novi ego unum ex nostris (*sunt verba magni Kircheri*) qui cum aspidem in arbore sedentem percuteret, ille solo halitu ita percutientem intoxicavit, ut fideratione quadam toto triennio immobilem redderet, ex qua postmodum occubuit, fuit & alius, qui serpentem cum incautè calcasset, paulo post paralyti vel potius apoplexia interierit. Et inter medicamenta, non vulgari sed sublimiori parata modo, quid præstent quinta illa essentia, salia volatilia oleosa, corpore terrestri exuta, videre est vel in solo illo salis armoniaci spiritu volatili tam falso quam acido, s. a. parato & in aliis plurimis.

Similem essentiam vinculo suo liberatam & in theriaca caelesti unitam descripsimus hæctenus, cujus operationes quare in parva dosi sint tam nobiles & celebres facile ex antedictis de natura venenorum & medicamentorum volatiliū intelligere poterit, qui saltem primis labris degustavit principiorum nostrorum dulcedinem: Quamvis enim medicamenta chymica sæpius in exigua etiam exhibeantur dosi, tamen non tutò operantur, quod agnovit Nobilis ille Galus, *Tom. 1. Epist. p. 41.* Quantumvis inquiring longa experientia illorum vires comprobata fuerint, tamen vel minima in earum præparatione etiam cum optimè fieri creditur, variatio potest illorum qualitates ita immutare, ut non remedia sint, sed venena.

Si hujus Greiffianæ theriacæ ingredientia consideremus, admiramur Dei T. O. Maximi infinitam misericordiam,

&

& benignam Naturæ liberalitatem, videmus quomodo venenum unum alteri sit venenum, & quomodo venenum veneno sit remedium. Recordor hic, quæ olim legi apud prælaudatum *Kircherum*. Vidi ego, inquit, pharmacopœum Erfurti in Thuringia, qui omnis generis serpentes vivos in usum medicum destinatos sibi compararat, & cum eos conchæ impositos incautius tractaret, ab uno eorum morfu inflicto, statim membro læso intumuit, deinde ex serpentis veneno totius corporis veluti fideratione percussus, tremuit: Et cum medicis advocatis nullum non antidotorum genus illi præbitum fuisset sine ullo profectu, tandem inter cæteros peritior physicus infirmum rogavit: quinam ex istiusmodi serpentibus ipsum momordisset, dixit aspidem: hanc itaque coctam, & carnem præparatam ei comedendam dedere, vix dum sumpserat, cum ecce statim melius sentire cœpit, & continuato illo cibo per diem integrum, tandem perfecte convalevit. *Admiratione sanè hæc sunt digna, & auderemus horum omnium manifestâ reddere causam, si esset argumentum hujus loci: Videat interim curiosus lector Artem magneticam Experientissimi Patris Kircheri, & librum cui titulus: Offenbahrung Göttlicher Majestät.* Nobis jam sufficit nosse, ibi esse medicamentum, ubi morbus. Siquidem divinæ bonitatis immensitas illud ita prævidit, & sagax natura ubique locorum indemnitati hominum consuluit, eidemque appropriatum medicamentum deesse noluit.

Exhibentur autem hujus *Panacææ* tum præservationis tum curationis gratia grana tria vel quatuor contra quævis ve-

nera & omnes affectus antea indicatos in forma pilulari vel in syrupo aliquo. Cujus dosin secure ad *℞.* usque morbo sic exigente augere potes, quod proprio didici exemplo.

Nec ponderis hic quid per se fert præjudicium, sufficere posse autumnantium theriacam vulgarem, & cœlesti illa non opus esse, cum vulgaris, quod notari velim, in multis morbis mihi sit suspectus, neque mihi solum, sed & Præceptorum meo *Galeno*, narranti *l. de theriaca ad Pisonem*: puerum ex vulgaris theriacæ assumptione eadem adhuc nocte obiisse: hinc Hispani facti cautiores raro theriacam vulgarem in usum vocant, ejus loco substituentes Smaragdinam, cujus descriptionem tradit *Zacutus Lusitanus* & *Archiatrum Bavarus Thurmairius in suis consiliis p. 28.* sed cohibendus hic est calamus, & ad caput quintum transeundum, adducens

Autopsiam.

Caput quintum & ultimum.

I.

TRium annorum filiolus à primæ nativitate languidus patiebatur per aliquot menses Anno 1668. fluxum alvi colliquativum, quo ita extenuabatur, ut caro vix ossibus hæreret. Tentabantur generosa artis nostræ remedia, sine ullo tamen successu. Res omnibus videbatur conclamata, ast summum periculum dirigente sic Deo optimū mihi suggestit consilium, incidi enim in theriacam cœlestem recenter tunc dispensatam, & mœstissimis Parentibus remonstravi, etiam in casibus desperatis nunquam ægros relinquendos esse sine auxilio: Exhibui itaque grana duo theriacæ Greiffia-

na in sirupo corallorum, nox quæ subsequēbatur erat placida, vomitus etiam & alvi fluxus rariores. Successus ille fortunatus crexit animum, ita ut sequenti die eandem repeterem dosin, non neglectis interim externis confortantibus, unde factum est, ut marasmo jam consumtus integræ per Dei gratiam fuerit restitutus sanitati, mortisque jam dentibus ringentis ereptus faucibus. Vivit in hunc usque diem, quo hæc scribo, cum plurimorum admiratione, qui tunc ipsum in deplorato illo statu viderunt, Puer bonæ indolis & spei.

2. Monuit Helmontius; in calculi curatione & quidem ipso in paroxysmo plus damni inferre diuretica quam emolumenti: adeoque ante omnia videndum esse, ut spasmus, unica doloris illius exquisiti causa in ureteribus tollatur, quod anodynis optimè fieri jam dudum expertus sum. Nobilis matrona calculo renum sæpius afflicta, vehementissimos pariebatur dolores nephriticos cum vomitu & animi deliquio. Vocatus tres dedi pilulas theriacæ celestis, supervenit paulo post somnus, & cum mediâ nocte evigilaret, sensit urinæ stimulum, quâ excretâ, alleviatam sese dicebat, domestici inspicientes matulam, invenerunt calculum, nucem avellanam magnitudine æquantem, quem mihi mane redeunti hilarî animo & grata manu monstrabat restituta agra.

3. Vir 30. annorum podagricus patiebatur plerunque ante paroxysmum cardialgiam & difficilem respirationem: post translata ad artus remotiores materia vehementiores sentiebat arthritidis dolores: Suasû meo sumisit grana tria theriacæ

coelestis, quibus natura confortata criticam moliebat excretionem per urinam, quæ per triduum erat crassa & atramenti instar nigra. Ita ut brevi ab omni liberatus dolore integrè reconvaluerit.

4. Ante abitum à meis Hanovienfibus vocabar ad illustrem quandam personam hysterico affectui obnoxiam, præsertim instantibus & fluentibus mensibus, qui inordinato suo & nimio fluxu jam dudum agram debilitarant. Ut autem sanguis ad meliorem rediret consistentiam, inordinata illa effervescentia sedarentur, vapores etiam acres discuterentur, usa est me consulente theriaca celesti, cujus prospectum effectum primis statim diebus Domino marito & mihi deprædicavit.

Possem plures allegare observationes, sed, ne multa dicendo semper idem dicam, finem imponam. Deo T. O. M. gratias ago quam maximas, quod arcanum hoc per multa secula absconditum fidelibus suis servis revelare voluerit, ut habeamus, quo in gravissimis etiam morbum vim mortis si non declinare saltem mitigare possimus, non nescii contra vim mortis non esse medicamentum in hortis. Concludo cum Philosopho Christiano, dicente: Quanquam firma fruamur valetudine, debemus tamen, quoties opus fuerit, parati esse ad mortem animosè obsecundâ, quia quolibet momento intervenire potest, nec quicquam agere possumus, quod illam fortasse afferre non possit. Si frustum panis comedamus, forsitan venenatum erit, si per plateas incedamus, forsitan later è tecto decidens nos obruet. Sic inter clucabiles vivimus casus.

DISPUTATIO XII
I. N. 7.
DE
CURA LACTIS, PODAGRICO-
RUM SOLATIO,

Et
CERTO PODAGRÆ REMEDIO.

RESPONDENTE

LUDOVICO CONRADO JACOBI,
Gießsä-Hälso.

CAP. I.

Agit de Podagræ causis.

Podagra est quidem morbus generosus, sed gravissimis & molestissimis stipatus symptomatis; Pauperum præterit tabernas, & magnarum pulsât fores, neque inter arma silet, sed Martis æquæ ac Musarum sequitur castra. Plurimis nostro hoc seculo innotuit, quia varia innotuerunt luxuriæ genera. Tantum enim abest, ut ejus immanis dolor & savities multorum refrænet diætæ errores, ut potius magis magisque laxatis habenis & induciis subdolè concessis eos in servanda diætâ reddat negligentiores. Quod verò dolor podagricus sit

omnium vehementissimus, id arguere licet, tum à causæ evidentia, tum partis affectæ sensu exquisito: ipsi etiam ægrorum ejulatus & querelæ non levi de vehementissimo dolore perhibent testimonium; unde Medicus quidam, podagricum accedens, & ubinam doleat ex ipso quærens, graviter reprehensus fuit ab ægro: quæris tu adhuc, inquit, ubi doleam? quære ubi non doleam.

Notandum tamen hîc in principio, nos non curare curiosas verborum divisiones, & varias eorundem acceptiones; quoniam verba rebus, & non res verbis inservire debent, ut loquitur illustris Angliæ Cancellarius *Baco de Verulamio*. Hinc quamvis Podagra in specie quidem

significet dolorem pedum, ut chiragra manuum, & gonagra genuum: Nihilominus usus ita obtinuit, ut pro arthritide & contractura frequentissime sumatur, ita ut Germanis etiam nihil usitatius sit quam *Er hat das Podagra*; sive dolor postmodum sit in manibus, sive pedibus, sive alibi. Ab excellentia etiam dicitur *der Reichen Leut Kranckheit*. Itaque jus hoc sumendi verba nostro pro lubitu nobis semper reservamus, in foro medico hactenus usitatum: quo jure etiam dentium dolor à nonnullis vocatur dentium podagra, & Pleuritis Podagra lateris.

Causa hujus morbi est lymphæ acrior, eaque vel tenuis vel crassa, sive & tenuis & crassa. Hæc particulis suis minimis poros partium membranarum permeans, tales infert punctiones summè dolorificas, eosque destruendo vitiatam inducit membræ figuram, ut prolixius docent *Barbette & Regius*.

Salia hoc in morbo prædominari vel ex solo illo molestissimo pruritu, in parte detumente declinante jam paroxismo percepto, patet, qualem sæpissime in pluribus observavi. Quoniam sal volatile humoris serosi, ibidem insensibiliter evanescens, cutaneas partes laceffit; sale interim fixo, una cum crassiore ac pituitosiore humore, qui discuti non poterat, in tophos abeunte.

Cl. Willis causam hujus morbi dicit esse succos quosdam fermentativos, ex quorum luctu & effervescencia fibrarum nervearum vellitationes dolorificæ exoriantur. Materiam hanc salinam deponi è sanguine, recrementa verò acetosa è

liquore nerveo turgescente in eundem focum & mineram demitti, plurimis & quidem solidis defendit rationibus.

Illa sanguinis & nervosi liquoris (juxta Celeberrimum *Willisium*, Angliæ decus & alterum Hippocratem) intemperies acris, tartarea & volatilis inducitur ab excessu vel defectu sex rerum non naturalium; ubi in scenam prodeunt tres jurati humani generis hostes; Bacchus, Venus & Ira. Temulentus enim Bacchus, & Ceres liberalior, obstetricante Ira, infelici generant conjugio abortivam prolem *Podagram*.

Bacchus *der Vatter* / Venus *die Mutter* /
Ira *die Heb- Amm* / Zeugen *Podagram*.

Et: *Ennius ipse pater, dum pocula siccat*
iniqua,

Hoc vitio tales fertur meruisse dolores.

Calcar suum addit Venus, conjunctissima Bacchi & Cereris articulifraga Soror: nam solvilumba venereo, solvilumboque Baccho, creata est solvilumba chiragra, ut Venus enervat vires, sic copia vini Et tentat gressus, debilitatque pedes.

Idem malum sæpissime experiuntur Senes recenter maritati. Vir 70. annorum viduus tertium inibat cum juvencula conjugium, videbatur strenuus, & in bello non inexpertus. Alterum dixisset Achillem, si verbis semper & vanis ostentationibus habenda fides. Vix obsidione facta de expugnato oppido triumphum canebat; sed ante victoriam. Nondum integer erat mensis, & artuum imbecillitate

rate

tate correptus albo podagricorum inscribatur, suaeque stultitiae luebat poenas. Juuencula ipsum monens, ut praestaret praestanda, & fidem datam liberaret, cum videret ipsum oleum & operam perdidisse, sibi ipsi illicita querebat remedia; unde senex noster ex Achille factus per metamorphosin Aetæon mente & corpore simul torquebatur, & quoties in cornu ferebat foenum, toties novum etiã perferentebat incommodum, donec superveniente morte ab onere illo liberaretur: edoctus ante obitum: in tali tales capi flumine pisces.

Dantur tamen alix etiam Podagrae causa. Alii talem diathesin per hereditatem contrahunt, & novi ego homines temperatissimos, qui nihilominus vehementissimis Podagrae insultibus sunt obnoxii. Quoniã hic morbus sapissimè dat veniam corvis, vexat censura columbas.

Prodit ex fato podagra, inquit author podagrae politica, ex nativis nempe & inevitabilibus principiis, & id vel ex primæva articulorum molliori, ac laxiori structura, quæ faciliè excrementa suscipiunt: vel ex paterno semine. Multi qui cœlibè vitam ac inopem in cœnobiis ducunt, podagrâ molestantur, quorum ego plures etiam ex religiosissimis & castissimis vidi. Unde constat ab aliis etiam causis morbum hunc produci: ut ab incommodo alimento, ab importuno frigore, ab in tempestivo ac immoderato motu.

Multum contribuit temperamentum calidum & siccum, acrium & mordaciũ humorum ferax. Multi viri honestissimi & celeberrimi laboribus, curis indefessis, aeris & temporis injuria aliisque vanis casibus nacti sunt articulos laxiores,

molliores, adeoque imbecilliores, in quos postmodum lymphæ acrior sese exonerat, ejus motum promovent quam facillimè Animi passionibus, ut quotidiana testatur experientia.

Partem mandantem esse cerebrũ probant *Fernelius de part. morbis & symptomat. & Carolus Piso in celeberrimo suo de morbis ex illuvie serosâ ortis tractatu, lectũ & relectũ dignissimo*: quarum opinionum veritas apodicticè ex fundamentis Cartesianis & Willisianis faciliè demonstrari posset. Nihilominus redarguitur *Fernelius à Riverio*, quod à solo capite humores defluere contendat: *Sennertus* verò, quod neget, à capite humores in articulos defluere posse; certo enim certius est, quoties caput aeri frigido exponatur, toties copiosam fieri urinæ excretionem, & dari febres catarrhales nemo ibit inficias.

Hippocratis nostri effata: Eunuchi podagra non laborant: Puer podagra non laborat ante veneris usum: Nec mulier nisi menstrua deficient; hodierno tempore veritate exciderunt: dum luxuries puerorum & mulierum Hippocratem fecit mendacem: quibus motus *Gordonius* in suo lilio medicinæ particularis in hæc erumpit verba: Summatim aliter vadit negotium, quia & Eunuchi & mulieres, & omnis sexus, & omnis ætas propter malum regimen podagrizant. Eunuchos quod attinet, scribit *Celeber. Medicus Dn. D. Paul. Sorbait. p. 743. medic. pract. tr. 6. c. 6.* li etiam forsã tempore Hippocratis ob victus temperantiam podagra non laborabant, jam verò ob vini, & imaginarium non rarò veneris usum, summamque nervorum fatigationem, uti nobis.

nobis quandoque facti sunt, podagra sæpius laborant.

Quare verò mulieres fiant arthriticæ? prolixius explicat Seneca l. 15. Epist. 91. inquit: *Immunet erant ab istis malis, quod nondum se deliciis solverant, qui sibi imperabant sibi ministrabant, corpora opere ac verò labore durabant, aut cursu defatigati, aut venatu: Excipiebat illos cibus, qui nisi esurientibus placere non poterat: Itaq; nihil opus erat tam magna medicorum supellectile. nec tot ferramentis atque piscidibus, simplex erat ex simplici causa valetudo, multos morbos multa fecerunt; vix quantum rerum per unam gulam transcurram permiserat luxuria, terrarum marisque vastatrix, &c. & paulo post: Maximus illa Medicorum & huiusmodi scientia conditor feminis nec capillos defluere dixit, nec pedes laborare; atque etiam capillis destituuntur & pedibus agra sunt, non mutata femininarum natura, sed victa est, nam cum virorum licenciam equaverint, corporum quoq; virilium vitia aquaverunt, non minus pervigilant, non minus potant, & oleo & mero viros provocant, aque in vasis ingesta visceribus per os reddunt, & vinum omnino vomitu remittunt, aque nivem rodunt, solatium stomachi astuantis, libidine verò nec maribus quidem cedunt patinata, dii illas, deaq; male perdant, adeo perversum cum mente genus impudicitia viros inveniunt; quid ergo mirandum est, maximum medicorum & natura peritissimum in mendacio prebendi; cum tot femina podagrica calvæ, sint? beneficium sexus suis vitis perdidit, & quia feminam exuerunt, damnata sunt morbis virilibus. Hæc Seneca Philosophus; nostrum erit honestius de illo sexu sentire, neque o-*

mnibus imputare, quod forsan tempore Seneca una vel altera non satis prudens commiserit.

CAP. II.

Premittit nonnulla de ejus Curatione.

Curationis non est impossibilis, si ægri medicum intelligentem fuerint nacti. Est tamen difficilis & multarum fraudum ferax, ut quotidie experimur: Est enim novus quidam acquirendi opes modus, jactare curationem podagræ. Exempla sunt quidem odiosa, satis tamen nota. Nonne quamplures suis relictis professionibus imposturæ huic dedere operam? quo successu, multi ægri suo experti sunt damno. Nonnulli etiam pastores, quibus vile fuit Christi ovile, sua relicta statione, illotis in artem medicam involarunt manibus. Inter hos ante plures annos innotuit impostor ille cum suo Azoth, cujus impostura à doctissimis viris detecta & orbi erudito ostensa est. Ante annum & quod excurrit similis stationis suæ desertor venit Hanoviã, podagræ & multorum incurabiliū morborum jactans curationem, nomine Wetter, Bremensis: Num verò suis steterit promissis, testabuntur illi, qui ejus curæ interfuerunt; quantum ego quidem scio, ne unicus fuit curatus, vel securè falem alleviatus.

Optimum omnium remedium videtur abstinentia sobria, & abstinentis sobrietas: Abstine & efficies, quod medicina nequit, jubet lex Medicorum. Aliquos hoc modo curatos fuisse testantur historici medicæ: *Petrus Borellus cent. 3. observ.*

It. narrat: integrâ per annum ab omni potu abstinentiâ podagricum liberatum. *Petrus in sua Nosologia p. 234.* refert ex *Valesco de Taranta*, podagricum quendam, quotiescunque imminere paroxysmum sentiret, ab omni cibo & potu abstinentem solâ inedia fuisse liberatum, & eentum annos vixisse. *Trincavellius* sequentem adfert historiam: novi, inquit, Medicum Venetum multis annis podagra divexatum, qui postquam quatuor annis vini potum sibi interdixisset, liber à podagra usque ad mortem permansit. *Celeberrimus Viennensis Medicus Paulus Sorbait. in Medic. pract. pag. 741.* meminit Canonici cujusdam provecæ ætatis arthritici, qui à Turcis in captivitatem ductus, durissimè in summis laboribus habitus, paucissimo pane, & aqua nutritus, spatio quatuor annorum ita convaluit, ut redux nullam amplius fenserit podagram. Sed curæ hæc sunt difficulter imitabiles; mallem ego à *Galenos* frequentes & ad animi deliquium venæsectiones & evacuationes suscipere, quam illas experiri.

Quot capita tot sensus: sunt qui ad amuleta confugiunt, quorum magnetismo plus confidunt, quam universo medicorum ordini: fatendum equidem est, in verbis, herbis & lapidibus magnam latere virtutem, verum utrum morbus ex humoribus in corpore humano p. n. genitis, ortus amuleto aliquo vel præcaveri vel curari possit, de eo ego quidem valde dubito. Plurima amuleta mihi sunt suspecta, dum vel monstri quid alunt, vel fraudis & imposturæ plena sunt. In curandis febribus multi istiusmodi amuleto magnas acq̄siverunt opes. Mem-

ratu & risu digna est historia apud *Clar. Medicum à Goldenklée.* Ephorus quidam, inquit, ultra trimestre febris quartanâ laboraverat, cum ex commendatione Hospitis sui circumforancum quendam famosissimum consuleret: Is amuletum syndoni inclusum de collo ægri appendit, asseverans certissimum omnium febrium intermittentium esse remedium, si per dies novem gestetur, posteaq; in profluentem demergatur; Hic sanitati restitutus scire cupiens pentaculi tam efficacis compositionem, aperta capsula reperit membranulam, cui inscripta erant hæc verba: *Sett Fleisch gibt gute Suppen.* Sic nimirum mundus vult decipi. Sunt qui annulum ex *Ærio* coagulato factum recommendent: alii alia. Sed vanitas vanitatum.

Vienna Medicus *Judæus* magnam pecuniæ copiam corrahit oleo antipodagrico, quod magnatibus pro arcano & magno precio vendidit; Tandem detectâ fraude nihil aliud fuit quam oleum saponis *Veneti*, quod quidem in sistendis doloribus celebre est, sed vires ejus sunt hyperbolicæ, ut notat *Hæferus.*

Quomodo miris casibus ejecta fuerit podagra hospitio, carnificis tortura, terrore, ira & metu, recenset *Camerarius* in suis memorabilibus. Quomodo per transplantationem auferri possit, docet *Lasel. de podagra.* Crudelis quidem cura fuit à nebulone illo instituta, qui sex clavibus ferreis podagrici pedes perfoderat & trunco ipsam affixerat, nihilominus eventus respondit voto.

Polonus quidam religiosus *Româ* in patriam redux, *Clar. Thirmairio* sanctè affirmavit, sese aliosq; multos sequentibus

pilulis præservasse à paroxysmis podagricis; in tantum, ut consueta saltem munia, etiam paroxysmorum tempore, obire potuerint.

℞. Extr. Cochiar.

Trochisc. Alhandal.

Scammon. ana ℥i ℥.

Extr. Turbith.

hellebor. nigr. ana ℥j, gr. v.

℞. Crem. Tart. ℥ij.

lign. Aloës.

lil. convall.

pœon. ana gr. v.

Tartar. ♂ lat. ℥j.

Ol. nuc. Moscat.

succin.

salv.

Rut.

anis. ana gr. iv.

Aqu. Lang.

salv. ana q. s. M. f. pil. ex ℥j.

N. vj. deaurentur.

De his, tertia die, ante quodlibet novilunium sumantur pilulæ duæ; duobus verò diebus ante idem novilunium tres, ac pridie tandem novilunii quatuor; semper paulo ante cenam.

Celeberrimus, Crato trium Imperatorum Medicus sequentes pilulas arthriticas recommendat.

℞. Terebinth. Cypriac. ℥j.

Coque in aq. chamæpyth. donec albescat, tunc adde

Rhabarb. psat. ℥vj.

iv. arthet.

succin. alb. ana ℥ij.

Extr. liquirit. ℥j. Mosc. f. Massa.

His addit aliud recipe:

Gedult und ein wenig schreyen!

Seynd die beste Arzeneyen.

Fuère, qui unoquoq; mane propria mibiberunt urinam, non sine levamine: quoniam latex urinæ salinus sanguinem denuò pertransiens, particulas salino fixas prius in articulos deferrit solitas, secum ad renes deduxit: quod remedium, monente Cl. Willisio, sublevando affectum arthriticum auget nephriticum. Sunt, qui magnis laudibus extractum hellebori nigri decantent; quod non usq; adeo tutum esse testantur literæ Dn. D. Cnöffelii, Medici in curanda podagra solertissimi, ad pharmacopœum Gedanensem datæ.

Großg. Herz Placotome, Zeigere
dieses meinem vertrauten lieben Freunde/
hab ich ein laxirendes Safflein geordnet
ex extracto Ellebori nigri; Nun weiß
der Herz/ wie es mir neulich in Dankig
ergangen / da N. N. kurz nach einge-
nommenem Extract sein Leben geendet:
Als habe ich an den Herrn dieses Recept/
welchem ich seiner mir bewußten dexteri-
tät nach traue/ remittiret, hoffende daß
sein extractum cum spiritu vini extrahi-
ret sey/ welches sicher ist/ wie ich auch
darum bitte/ daß es aus demselben ge-
macht werde/ Die Compositiones mit an-
dern Menstruis sind mir alle suspect.

Nonne hæ sunt literæ Uriæ? Felix
quem faciunt aliena pericula cautum.

Extrinfeca quod attinet antipodagri-
ca, Deum immortalem! quæ non affe-
runtur? Generali Tyllio in secretis fuit
sequens Emplastrum:

℞. Ol. olivarum ℔j. ℥iij.

Cer. nov. ℥iij.

Bulliat oleum, donec non amplius
strideat, addendo deinde ceram, qua li-
quefacta adde.

Lisbar-

Lithargyrii Auri

argenti subtiliss. pulverisat. a. ℥ iij
Bulliant modicè ad ignem, agitando
& ducendo cum spatula, ad medietatem
horæ unius, addendo postmodum

Cerusæ Venetæ ℥ iij.

Lapid. Magnet. calcinat. ℥ ij.

Misceantur tam diu ad ignera, donec
nigrescat, removendo, ubi ad debitam
consistentiam coctum fuerit, ab igne, &
ubi modicum quoq; refrixerit, addendo

Terebinth. opt. ℥ ij.

Mittantur in aquam, & formetur lege
artis ceratum. Illustrissimus & Excellen-
tissimus Campi Marschallus Forstent-
Johs omnia prætulit Emplastrum an-
tipodagricum Timæi.

℞. Ol. olivar. ℥ viij.

Ceruf. Venet. alb. ℥ iij.

Lithargyr. subtil. pulv. ℥ ij.

Myrra. elect. ℥ j.

Camphor. ℥ ℞. M. f. l. a. Emplastr.

Videt Lector benevolus meam sinceritatem, dum arcana fidelissimè communico. Olim illustrissimo S. R. I. N. N. arthritico ordinavi Emplastrum cranii humani compositum mixtum cum Empl. Antipodagrigo Dekeri in notis ad praxin Barbettianam, & quidem tanto successu, ut illud maluisset mille thaleris redimere, quam in paroxysmo eò carere, quod mihi sæpius fassus est; sed erant verba in paroxysmo extorsa mitigato dolore, mitius etiam loquebatur, & me promissi immemor graciosè dimittebat, quamvis viliori pretio illud à me impetrare potuisset. Hujus Emplastri vires ego hæcenus semper deprehendi efficaces, quas malo suppressere, quam cum Emphyricis merces meas venales exponere.

Cum Pragæ & Viennæ viverem, sumo pro secreto habitum fuit balneum quoddam, singulari modo præparandum: author ejus fuit D. D. Sorbait, Medicus Cæsareus celeberrimus, quò ego Hanovix intra biduum pistorem vasorum è terra porcellana præparatorum, & alios à contractura totius corporis per Dei gratiam liberavi. Ejus descriptionem alibi traditurus sum.

Omnia hæc sua constant laude, sed famam non omnia sustinent, nec in totum à morbo liberant. Tutius & jucundius nostro hoc seculo innotuit remedium, lac vaccinum, novum quidem remedium & diu sopitum, nunc vero novo quasi amictu luci traditum. Hoc instituitur cura, ita ut nihil nisi merum lac per aliquot menses assumatur, interdicto omni cibo & potu; quo dolores arthritici temperantur, & magnum levamen etiam à deploratissimis persentitur, ut paulò post audiemus, præmissa lactis generatione & virtute.

CAP. III.

Docet lactis genealogiam & energiam.

LAc nomen suum à colore habet, qui Græcis λευκός dicitur, & definitur; quod sit humor albus & dulcis è sanguine beneficio glandularum conglomeratarum in mammis genitus.

Intricata est controversia, an ex chylò an verò ex sanguine generetur? Prior opinio egregios habet patronos, ipsorum argumenta videri possunt apud Bartholinum, Mœbium, Schenkium & alios. Posterior non minus innititur plurimorum Cl. Medicorum rationibus & experienciis, & nobis arridet tam diu, donec ab altera parte solidiores videamus demon-

strationes. Notatu dignum est, Cl. Diembrok liquore quodam sanguinem in lac convertere posse, quo solo etiam, experimento omnia adversariorum corrunt argumenta, à lactis consistentia, colore & aliis qualitatibus, desumpta.

Constituitur lac è tribus diversæ planè naturæ partibus essentialibus: una est pinguis & oleosa, altera terrestris & limosa: Tertia serosa seu mercurialis; quælibet pars suos proprios edit effectus: Pinguis ex qua butyrum fit, præservat à calculo, lubricitat alvum & dolores lenit, resistit etiam venenis, rigidas particulas oblinendo, & acres veneni moleculas inviscando. Hinc nonnulli ante prandium jejuno ventriculo sumunt butyrum, quo sese præservent à veneno: quod factum fuisse ab illustri S. R. I. statu, qui omnium venenorum vim sic eludi posse confid. bar, sæpe sæpius vidi. Pars limosa, ex qua fit caseus, confortat acidum ventriculi, adstringit, & podagricis externè applicata magnum adfert solatium: serum præter vim detergendi consolidandi & attemperandi alvi feces & urinam provocat, viscerum tollit obstructions, sanat ipsorum exulcerationes & vitiosam sanguinis diathesin corrigit: Habet insuper vim alexipharmacam, quo nomine à Moræo in febribus malignis recommendatur.

Consistentem in hac lactisanatomia habemus *Aristotelem*, quando dicit: omne genus lactis habet in serum saniam dilutam quam serum, tum corpulentam quam caseum & butyrum appellamus.

Quibus vero in affectibus conveniat, id *Galenus* docuit, dicens: illud convenire hecticis & marasmo consumptis, corrigere calidam viscerum intempe-

riem, abstergere parte serosa, caseosa conglutinare, & reficere seu nutrire butyrosa.

Juxta Coum nocet caput dolentibus, in siti morbosa & illorum murmuratio-
ne, *vid. sect. 5. Hippocr. aph. 64.*

Post lactis assumptionem super bibendum esse, probant vulgares illi Germanorum rhythmici:

Wer lang wil leben/
Der wasch die Milch von der Leber/
Ists nicht Bier oder Wein/
So laß das waschen seyn.

Lac tanti æstimatur, ut multi credant, non solum omnia fieri ex lacte, sed omnia etiam lacte nutriri, idque in triplici regno; in specie vero scribunt, metallorum nutricem lacteam esse, quia & calcinatus in caseositatem, sublimatus in butyrositatem, destillatus verò in serositatem mutetur.

Cæli viam lacteam, vulgo die *Milchstraß* esse stellarum nutricem à nonnullis asseritur. Fabulantur enim Poëta, Junonem Mercurio dedisse lac & postquam resciverit, eum Majæ esse filium, rejecto infante lactis profusi splendorem nobis adhuc in hunc usque diem intersidera apparere. Alii Herculem nimia aviditate lac appetiisse, lac verò ejus ore iterum excretum circum illum lacteam signasse fingunt. Pythagorici viam hanc lacteam non tantum stellarum, sed & animarum nutricem esse, in scholis suis sedulo inculcarunt.

Lactis dignitatem confirmat S. Scriptura, quæ sæpissime lactis facit mentionem. *Exod. c. 3.* vidi afflictionem populi mei in Ægypto, inquit Jehovah, & clamorem ejus audivi propter duritiam eorum, qui præsumunt operibus, &c. edu-
cara

eam verò illum in terram bonam, in terram, quæ fluit lacte & melle.

Lac & Mel sub lingua tua *Cantic. 4.*

Ipsè Salvator noster fuit lactatus à Maria. Neque enim fieri poterat, inquit *S. Hieronymus* ut quæ genuit masculû & erat puerpera, careret lactis abundantia.

Quin imò lactis defectus inter pœnas temporales refertur, *vid. c. 25. Ezechiel.* ubi Deus comminatur. Ecce ego tradam te filiis orientalibus, ipsi comedent fruges tuas, & ipsi bibent lac tuum.

Lacte mores instillantur, ipsique inest specialissimæ proprietatis character, qui per lac foetui communicatur: Si enim lac ex sanguine, sanguis verò vita, & vita in anima, quid impedit, quo minus specialissimæ quædam proprietates ex sanguine in lac, & ex lacte in alitum emanent. Quàm pessimè ergo consulunt illi liberis suis, qui illos meretricibus lactando tradunt, quarum lac est cloaca omnium flagitiorum: Quam speciosas virtutes, inquit *Dn. Greisel Medicus Viennensis*, contrahent filii à tali aliqua nutritice exusta, & mercuriali fumo exsiccata, hospitalis S. Marci alumna: quam generosus spiritus in tali filio nutrito à lacte, in stabulo prope hircum & equos factò, generabitur?

Severiori tales parentes castigantur ferula ab *Anlo Gellio*, cujus verba lubet apponere, quid est enim hoc, inquit, contra naturam imperfectum ac dimidiatum matris genus: peperisse ac statim à se se abjecisse? aluisse in utero sanguine suo, nescio quid, quod non viderit? non alere nunc suo lacte, quod videat jam viventem? jam hominem? jam matris officia implorantem? an putas naturam fee-

minis mammatarum ubera quasi quosdam nebulos venustiores non liberorum alendorum, sed ornandi pectoris causa dedisse: sic enim pleræque prodigiosæ illæ mulieres fontem illum sanctissimum corporis generis humani educatorem arefacere & extinguere cum periculo quoque averfi corruptique lactis laborant, tanquam pulchritudinis sibi insignia devenuster.

His motus *S. Ambrosius* in illum textum, quis annuntiabit Abrahæ, quod Sara lactet filium? monet omnes fœminas, meminisse dignitatis suæ, & lactare filios suos.

Multi lacte vitam suam prorogarunt: Medicus Francofurtensis Phthisicus, sugens ubera, in plures annos vitam protraxit. *Plutarchus* refert de *Sofistrato*, nullo cibo & potu alio quam lacte per totius vitæ curriculum victitante. Novimus, inquit *Galenus*, senem quendam agricolam, qui amplius centum annis ruri egerat, huic plurimum nutrimenti fuit lac.

Quidni ergò poterit curare podagram? cum tot diversarum figurarum constet moleculis, quibus poris sanguinis, liquoris nervosi, partium membranosarum, imò totius corporis respondere, vitiatam sanguinis temperiem corrigere, & ipsam partium læsam conformationem restituere possit. Putamus enim (salvo meliori iudicio) in particularum minimarum motu, situ & figura consistere calidum innatum, oriri ex his temperamentorum diversitates, morborum quoque potestates in illis residere. Quibus principiis tantum abest, ut quenquam lædere velimus, ut potius omnes ac singulos, ut meliora

suppeditent, amicè invitemus; licet enim liberè philosophari, præprimis medicis, qui in philosophia, ubi sæpe bifrons videtur veritas, fatis paradoxi sunt, quod tamen citra omnem contentionem fieri debet. Rectè sentit *Thomas Broovne in religione Medici* scribens *sect. 6.* Nusquam mihi ortum est cum aliquo dissidium propter opinionum discrepantiam, nec inimicitia suscepta, quod mecum in iis non sentiret, à quibus forsan paulo post & ipse dissensus sum.

CAP IV.

Inculcat podagricis utendi & lac bibendi modum.

Johann Georg Greisel Medicus celeberrimus eruditissimum conscripsit tractatum de cura lactis, qui cum in paucorum sit, manibus, operæ pretium me facturum confido, si ex hoc & aliis neotericis integram curam præscribam.

Itaque I. antequam hæc cura inchoetur, disponendus erit patiens, per quindecim dierum spatium exactissimam observans diætam, quo tempore pro evacuandis primis viis & disponendis visceribus, ad recipiendum convenienter hunc liquorem, sapius corpus expurgandum erit, & si corpus fuerit plethoricum, opportunum erit semel aut bis detrahare sanguinem ex venis brachii secundum corporis exigentiam.

2. Lac ea qualitate & bonitate debet esse præditum, ut eas conditiones explere possit, quæ necessariae sunt ad morbum expellendum; Eligitur ergò vacca mediæ ætatis, boni habitus, coloris rubri aut nigri, nec præpinguis, nec tenera, nec prægnans, à tauro longè semota, nutri-

atur tempore hyemali optimo sceno, hordeo, furfure frumenti, vel ejusdem palea, vel stramine: tempore æstivo herbis bonis, & locis ficioribus enascens, strigili quotidie instar equi ducatur, pura fluviali que aqua potetur, miscendo aliquando manipulum furfuris, aut farinæ fecalis recentis.

3. Quod quantitatem lactis attinet, hæc à ventriculi ipsius sensu assignatur, tantum igitur lactis bibere incipiat patiens, quantum ferre & concoquere possit ipsius ventriculus, semper tamen majori, qua possit quantitati assuescere conetur; igitur finitis illis diætæ dicatis diebus mane horis 4. aut 5. ante prandium incipiat bibere uncias sex ad decem, ad 18. ad 20. totidem uncias loco cœnæ bibat, dosin pededentim augendo usque ad uncias quadraginta, aut eam quantitatem, quam ferre, & concoquere poterit ventriculus: Sunt qui prandium maximè primis diebus concedunt ex alimentis euchimis, & facilis concoctionis, ut gallinis, perdicibus, carne vitulina &c. lenissim dosin minuendo, & paulatim cibos ex lacte, & ovis factos intermiscendo, tandem carne sublata ova & lacticia substituendo, tandem & hæc tollendo, & loco prandii dictam dosin lactis præscribendo; ita ut ternis vicibus dosis dicta de die assumatur; quorum institutum omnino est laudabile, sed quia cujusque non est eadem victus ratio in quantitate, idè certa lex omnino præscribi non potest, sunt venim quibus ter in die lac dare non sufficit, iis ergò, quater sumi permittitur bis cum pane, & ovo, vel sorbitiuncula, quæ fit ex lacte, & oriza vel farina orizæ vel hordeo mundato, & saccharo

ſaccharo diverſo modo paratis, & bis ſine pane: Sunt alii, quos quater bibere oportet, alii quos bis tantum, & hi ſunt quorum ventriculus eſt debilis, nam qui robuſtiores ſunt, majorem quantitatem ferre poſſunt, & his terna ſumptio ſufficit, in quarum media panis albus loco prandii additur, aut ova recentia, aut condita per butyrum recens, oriza cum lacte cocta, vel cremor lactis & quæcunq; cum lacte parata, ſuperbibendo denique hauſtum lactis loco alterius potus; quo autem pauciora heterogenea, & à lactis natura diſcedentia aſſumantur, eò minus timendæ ſunt alterationes, in uſu lactis obvenientes: quæ omnia adſtans medicus prudentiſſimo judicio pro diverſitate accidentium diſponere noverit.

4. Longitudo temporis lactis ſumenditæ diu protrahi debet, quamdiu non omnis materia arthritidem cauſans è corpore exhalaverit, quod à diurnitate morbi eſt computandum, & ab obſervatis huc uſque feliciter curis deinceps arguendum: *triemeſtris hæctenus ordinaria fuit, oportunum autem lactis aſſumendi tempus judicatur eſſe vernalis, & illud quidem à principio Maji uſque ad finem Julii.*

D. Jacob. Sachſius à Leuvenhaim, Medicus, cum viveret, feliciffimus de republica Medica optimè meritus, & amicus meus integerrimus, cujus obitum cum multis cordetenus doleo, communicatam ſibi à Generoſo Barone methodum inferuit Tom. 1. Ephem. Medic. German. pag. 315, ſequentibus verbis.

1. Lac quod aſſumendum ſit de rubra vel nigra vaccâ, nec prægnante nec ſeniore; optimum ſi haberi poſſit de

vacca, à qua vitulus jam ſublatus eſt, & quæ Taurum ruruſus non admittit.

2. Lac unicuique bibendum ſecundum complexionem & conſtitutionem ventriculi parum vel multum: Si ventriculus debilis, quater vel quinquies per diem lac bibendum. Si quinquies, ita tempus dividendum, ut per trihorium ab ejus uſu ventriculus quieteſcat: ſi quater, ſingulis quaternis horis potus lactis repetendus erit. Ipſe ter tantum bibo, nimirum mane circa 6. à meridie circa 12. & vèſperi circa 7. ſingulis vicibus 2. quartarios, ſive Libr. vſ. ad minimum aliàs per diem 7. vel 8. quartarii bibendi ſunt.

3. Antequam lactis cura ſuſcipiatur, bis vel ter corpus evacuandum eſt, quod intra 10. vel 14. dies peragendum: purgationes ſecundum complexionem ægri dirigendæ;

4. Inde lacte bibendo ſit initium, & conſultius, ut calide hauriatur, prout à vaccâ eſt emulſum.

5. Ne concreſcat lac, de ſaccharo, ſi lubet, poterit injicere, quantum placet.

6. Si alvus conſtipata, manè ſumantur gran. 20. Rhei pulv. in primo hauſtu lactis, ſuperbibendo reliquum lac, aut circa vèſperam ſumantur 8. vel 10. gran. Eſſent. rhabarb. cum lacte, & hoc toties repetendum, quoties neceſſitas requirit.

7. Quidam, præcipue intra primas 10. vel 12. ſeptimanas ſingulis menſibus lenem interponant purgationem, ſi videntur eſſe neceſſarium: Si etenim alvus quotidie aperta, nec lac in ventre morretur, ſufficere poterit Rhabarb.

8. Si lac aliquam excitet diarrhæam, antequam bibatur, parum ebulliat, addendo

dendo aliquid salis, & sic calidum hauriatur, si prima vice non succedat, repetatur altera vel tertiâ.

9. Si aliquis calor accedat ex usu lactis, tertia pars decoct. hord. cum passulis lacti affundatur.

10. Si sitis extra eas horas, in quibus lac bibitur, decoctum hordei cum passulis sumatur, aut in ejus defectu haustus aquæ frigidæ fontanæ.

11. Durante hoc lactis potu nulli alii cibi assumendi sunt, præsertim in principio.

12. Postea si lubeat, circa meridiem panis similagin. ℥j. vel ij. sed saltem de medulla assumantur quæ lacti immergantur & simul comedantur. Si lac jam per aliquot septimanas haustum, bis per septimanam ovum forbile, sed absque sale, cum pane similagineo conceditur. A pane fermento subacto penitus abstinendum, ne lac in ventriculo in caseum degeneret.

13. Si lac per 14. septimanas adhibitum fuerit, tunc securius de sequentibus cibus assumi poterit, ita tamen, ne ventriculus obruatur & de lacte subtrahatur.

14. Ex cibus itaq; conceduntur oryza in lacte cocta, ova forbilia, aut in butyro insalito friza, insulsum butyrum cum pane similagineo, pultes lacteæ & alia lacticia, ita tamen ut in omnibus sal absit.

15. Per æstatem vaccæ, quæ lac supeditant, in optimis pascuis & sicciorebus locis non paludinosi alendæ; per hiemem ex feno, stramine tritici, & surfuribus triticeis.

16. Tempus, quamdiu lac adhibendum, exactè definiri nequit, quo diutius hau-

ritur, eo perfectior cura; sunt qui podagra valde afflicti, ne malum redeat, continuò, alii per annum, alii per annum & sesqui annum, lac hauserunt. Quidam per dimidium annum curam lacteam adhibentes, cum ad pristinum redierint victum, & in eo miscellâ ciborum excederent, rursus podagra fuerunt correpti: redeuntes verò ad curam lacteam, podagram rursus expulerunt.

CAP. V.

Adducit Testimonia Cl. Virorum: & nonnulla adhuc observata digna monet.

Quoniam verò non indifferentem hæc cura omnibus applicanda, nec lac temper & omni arthritidi conveniat, quod jam dudum Couis noster monuit 3. aph. 6. Lac caput dolentibus, febriantibus, Illia suspensa murmurantia habentibus, siticulosi, in febribus acutis, biliosas dejectiones habentibus, & quibus sanguinis multi dejectio facta est, malum est, omnes circumstantiæ probè erunt considerandæ, & viscerum temperies, ventriculi præprimis, intestinorum & hepatis accuratè examinandæ, ut patet ex judicio Exc. Romani Medici Gabrielis Fonsæ, Innocentii X. & successorum Pontificum Archiatri, cujus literas hic apponam.

L'approbatione di Fonsæ.

Ho visto & letto questa maniera di pigliare il latte per sanar la gotta, alla maniera non occorre aggiungere altro, perche la trouo essattamente descrittta, solo resta d'essaminar & considerar bene, à chi convenga pigliar il Latte, & à questo rispondo, che se la podagra provenienc d'una causa ò materia biliosa, tenue & calida, che provenga dall' eccessivo calor

Calor del hepate, pigliar il Latte di vacca d'afina fia buono per 40. giorni continui, finita la qual cura, si può con buona dicta ritornar al viver ordinatio, mentre fia moderato: ma se la podagra procede d'una causa fredda d'una destillatione della testa, non mi pare, ch'il latte sia convenevole à quella complessione.

Neque movent nos difficultates aliquot, quæ videntur lactis curam reddere subinde periculofam, quarum mentione etiam facit *Cl. Thirmar p. 49.* Inappetitæ scilicet, periculû, & morbus magnus: omnia enim illa symptomata, & graviora adhuc, prudentia medici declinari, & si non evitari, tamen corrigi possunt, observatis his, quæ capite præcedente inuimus.

Accedunt testimonia *Cl. Virorum*, quibus multos usu lactis integrè convaluisse probatur. Testantur id Medici Lovanienses, Bruxellenses, Mediolanenses, Romani & alii plurimi, inter cætera referre placet fragmentum Epistolæ Parmæ ex Italia per scriptæ.

Weiter habe ich etwas mehr neues / das dem Herrn wird lieb seyn / und ein grosses Interesse eintragen. Vor 4. Monaten ist einem Patri Ord. S. Bened. ein Recept auß Niederland kommen / vons Podagra / seines Alters über 70. Jahr / welcher sich nicht rühren oder wenden konnte / drey Monat lang gebraucht er dasselbig Recept / ist erlediget worden von allen Schmerzen / kan schon gehen und alle seine Glieder rühren: Dieses Recept hat er communicirt dem alten Conte Simonetta, welcher fünf Jahr lang auff keinem Fuß stehen / weder sich rühren können / nach Gebrauch desselbigen / kömmt

er jegund überall / und gehet hin wo er hin wil / vorgestern hat er von seiner Cur dieses alles zu Hof des Herzogs erzhlet / ist sich gewiß zu verwundern / und scheint ein Miracul zu seyn / er empfindet jetzt keine Schmerzen auff der Welt mehr / seine Finger die Fursfelt seynd gewesen / und durch das Podagra kurz worden / Doctor Pomponio Sachi curirt ihn / und bringt's auch zurecht. Weiter hat er noch einen Pater zurecht gebracht / und eine Frau zu Meiland. Auf die gehen Cavalier seynd in zwey Monat durch selbiges Recept zurecht gebracht worden / &c.

Idem testantur celeberrimi Medici, Perillustris, Magnificus & Excellentiss. D. Doctor Franchimont, Protomedicus Regni Bohemæ, & c. D. Pobrezensky de Nigro Ponte, Philos. & Medicinæ Doctor, ejusdemque Professor in Academia Pragensi, & D. Beali, Practicus ibidem felicissimus.

De Barone, qui capite præcedenti methodum curatoriam communicat Dn. Sachsius à Levvenhaim. Cum amore sanitatis huic diætæ severiori sese obstrinxisset, factum est, ut qui ante nec pedem, nec manus movere poterit, ad se viderit immutatum hac lactea diætâ, ut nunc ubique baculo incedere, equos ascendere, venationibus interesse, manibus cibos dividere, et alia munia ritè peragere possit.

Colaphonem labori nostro imponet excell. Dn. Sorbait p. 74t. inquiens: Nos hac hominum ætate plures vidimus per diætam lacteam esse ex toto liberatos, vel saltem rarissimis & vix æstimabilibus vexari doloribus. Narravit mihi S. Cæs.

Majest. Chirurgus Joannes Pila, se à tribus jam annis, quibus se huic diæta emancipavit, etli frequentissimis ante torqueretur paroxysmis, ita ut in summa articularum impotentia miserandū traheret spiritum, nullis omninò cruciari doloribus, imò facies est vividi coloris, expeditissimè ambulat, proles absque impedimento generat, ita ut renatus ex integro videatur. Similem ferè ex diæta hac fructum percepit Excellentissimus & Illustrissimus Comes de Rönigsegg/Cæs. Majest. Consiliarius intimus; item illustrissimus Comes de S. Hilario; item Cubicularius quidam Cæsareus. Plurimi item alii, qui aliàs summè erant flaccidi, ex lacteo hoc fonte restoruerunt.

Coronidis hoc notandum, podagricos ut plurimum mori ex eo, quod natura materiam podagricam ad partes externas expellere nequeat: tunc oritur internorum viscerum phlegmonodis & inflammatio, cordis præprimis, hepatis & ventriculi, maximè circa pectus sen-

tiuntur oppressiones cum subitaneo virium collapsu: tandem symptomatum agmen & vitæ portam elaudit singultus: hoc modo, C notante celeberrimo Dom. Sorbait) Princeps de Gontzaga & plurimi alii è medio sublati sunt, & ante biennium Illustrissimus Comes Ysenburgicus, cujus lethali morbo unà cum Excellentissimo & Celeberrimo Dn. Doctore Geilfusio interfui. In tali casu laudantur Spirit. Theriac. Tinct. ☉. Tinct. Bezoard. D. Michaelis. Species diamararit. frig. a. ℞ij. ad ℞j. in decoct. vel Tinct. polypod. exhibitæ, quas adeò extollit sæpius summo cum honore nominatus Dn. Sorbait, ut etiam scribat, pulverem hunc mira facere, quod non solum in propria uxore, sed etiam in aliis plurimis sæpius sit expertus. Tali in casu exulent Narcotica.

Sapienti sat!

DEO sit laus & gloria
in æternum.

DISPUTATIO XIII. SCRUTINIUM PESTIS,

RESPONDENTE

JOH. RUDOLPHO NEUHUSIO,
H. Bernensi.

A. Iehova sit initium.

I.

Quâ truculentia pestis plurimas Ger-

mania regiones peragrando depopuletur, quot urbes incolis horrida strage exhauriat, & qualem omnibus circumjacentibus hucusque ab ista perniciofa liberis.

liberis metum atque horrorem incutiat, palam est: Omnes enim ad ejus mentionem pavescimus, nullus est quem formido non occupet, cum mors ipsa malorum appareat minimum iis quos ipsa invadit. Itaque in tempore de debellando ac à mœniis arcendo astutissimo atque simul fortissimo hoc hoste consilium in eundem censui. Quibus itaque armis, quo valore, quibus confederatis & stragematibus humano generi insidietur, illudque oppugnet, breviter inquiremus, ut eò melioribus ac maximè proportionatis armis instructi, ipsi resistere eumq; invadentem jugulare possimus.

II.

Pestis ergo, quam describere animus, est morbus Epidemicus, contagiosus, consistens in summa sanguinis turbatione per materiam aliquam subtilem malignam inducta, cum apparentia ex anthematum, anthracum, bubonum aliorumque symptomatum horrendo apparatu.

III.

Unde autem sit, & quomodo generetur materia illa maligna, primò inquirendum, ad quod pauca quædam ex physicis petenda. Notum est pro variatione figuræ particularum terrestrium earumque compositione & conjunctione varia fieri interjacentia spatiola, quæ à materia tantùm subtilissima occupari possunt; Quæ materia quia indefinitæ est figuræ in illis spatiolis concrefcere & in parvas abire massulas facillimum est, quæ massulæ pro varia figura & magnitudine spatiolorum istorum variè etiam modificantur, qualem etiam concretionem nobis descripsit *Des Cartes* in explicatio-

ne Phœnomenon magneticorum, quam vocat materiam striatam. *Part. III. Princ. § 88.* Sed prout illa materia striata nascitur in spatiolis inter globulos cœlestes triangularibus: Ita hæc nostra in spatiolis particularum terrestrium, de qua videt eundem Authorem *Part. IV. Princ. §. 185.*

IV.

Quia autem unumquodque corpus sibi particularem habet talem materiam magis vel minus cum poris aliorum corporum convenientem, variæ antipathie & sympathie oriuntur; Illa autem cum qua nobis negotium, ita modificata est, ut minimè cum porulis & textura nostri sanguinis conveniat, sed illum, si ipsi immisceatur omnimodè turbet & molleculas ejus planè destruat, unde maligna vocatur. Et pro majori gradu inconvenientiæ major & major etiam est gradus malignitatis.

V.

Non putem autem illas massulas nudas & sine vehiculo, è telluris gremio vel undecunque tandem sint, nobis afflari, nec diu ita solas persistere posse, sed iisdem particulis talia spatiola intra se continentibus, quasi in sinu gestantur & hinc inde deferuntur; quæ si sanguini nostro, sive jam fiat per respirationem sive contactum sive alimenta, &c. communicentur, à calore vitali eorum erant gastulis excutiuntur; Et quia velocissimè moventur, facilè sanguinis compagem & mixturam omnimodè turbant non aliter ac fit in vino vel cervisia fulmine tacta; Quia autem hæc particule terrestres tales massulas in se continentes uniusmodi & æquali copia non semper adsunt,

neque ab astris materia subtilissima eadem copia nec ejusdem generis ad nostram terram defertur, etiam hæc lues pestilentialis miris variatur modis, nec iisdem semper remediis arceci vel excuti potest.

VI.

Insuper notandam est sanguinem ex certis quibusdam guttulis sive molleculis componi, quæ quamdiu integræ & legitimo modo dispositæ manent sanguis turbatus dici non potest, quanquam interim valdè impurus esse possit. Exemplo res fiet clarior; Si acervus frumenti ex puris & pulcherrimis granis sit congestus, purus erit, at si alia immisceantur, ut lapides, ligna, &c. impurum quidem dicetur frumentum, nullo modo autem turbatum vel destructum; sed quando jam impurum est & singula grana comminuantur, tunc demum destruitur & turbari dicetur. Idem accidit in sanguine, quanquam variæ particule heterogeneæ sanguini immisceantur, nondum tamen turbatur vel destruitur ejus mixtura, etsi cacochymia oriatur; sed quando molleculæ ejus destruuntur, statim turbatur & corrumpitur, & secundum varios gradus hujus turbationis variæ fiunt febres, inter quas ultimum gradum obtinet pestilentialis vel pestis.

VII.

His jam positis facilè omnia phænomena, quæ circa pestem observantur explicari poterunt. Contagium epidemicum & multiplicationem ejus quod attinet, obscura esse non possunt, modo attendamus ad continuam insensibilem

corporum nostrorum transpirationem, aeremque nobis circumjacentem talibus scaterere posse particulis, quæ talem in sinu gerunt materiam subtilem humano generi exitialem; Et quamdiu illa spatiola in illis corpusculis integra manent, continuò novas in illis concresecere massulas tales deleterias; imò illa materia subtilis in corporibus infectorum sibi secundum figuram suam excavare & post se relinquere poros, in quibus postea aliæ concresecant sibi similes, & ita brevi tempore valdè augetur veneni copia & multiplicetur.

VIII.

Quod autem plures in eodem aere his particulis imprægnato degeneres, imò frequentius circa ægrotos versantes & absque præservatione hæc lues non inficiantur id diversæ eorum sanguinis humorumque circulantium dispositioni respectu veneni adscribendum sputo; quod videmus in melancholicis, qui non tam facilè in peste inficiuntur ut alii; Hinc facilè etiam ratio reddi potest, quomodo accidere possit, quod certæ tantum familiæ hæc affligi, reliquis intactis observentur; quod illud venenum nunc magis adultis quam infantibus & contra, nunc magis sexui masculino quam fœminino & contra &c. insensum & exitiale sit.

IX.

Ex sanguine ita turbato nullos vel paucissimos posse generari spiritus facile cuivis attendenti patet; eodem modo ut videmus fieri cum vino vel cerevisia fulmiæ tacta, ubi ne guttulam

qui-

quidem spirituosus liquoris elicere possimus. Hinc tam magna statim virium prostratio, appetitus imminutio (quam & alia etiam subit causa) anxietates cordis & lipothymia frequentes; continuo enim multi deperduntur animales spiritus per insensibilem transpirationem, unde restauratione semper opus est, quæ tamen hic non subsequitur.

X.

ET quia sanguinis legitima textura destructa est, particulae æquales qualibus, secundum naturæ leges magis associantur, v. gr. salinæ salinis, sulphureæ sulphureis, &c. & omnes sui juris fiunt, quia vincula disrupta sunt: Ita ut diversæ illæ materiae non tam sint pestis causæ quam producta morbosa, quod semel annotasse sufficit; Perseverante autem adhuc sanguinis circulatione, nunc ejus pars salina & magis rarefrens, nunc pituitosa vel terrestris ipsum cor ingreditur, & pro diversa illa dispositione nunc citius nunc tardius rarefit, unde pulsus, nunc celer nunc tardus, nunc magnus, nunc parvus, nunc fortis, nunc debilis, imò aliquando intermittens est, vel plane cessat, quamquam imminutio spirituum animalium multum etiam ad languorem & debilitatem faciat. Si autem ab acredine salium jam sui juris factorum cor lancinetur, statim, quia musculus est, convellitur, & ad violentum motum à spiritibus animalibus cum impetu influentibus cogitur: accedente interim etiam propter consensum spasmodica contractione arteriarum præcipue circa cordis basin ubi à pluribus nervulis complecti in anatomia observantur.

Hinc sanguis, cum violentia ex corde expressus non inveniens commodam viam per arterias transeundi, repercutitur quasi & in latera vim suam exerit, & ita palpitationes cordis excitat, de quare videtur Willisium.

XI.

NEcessario etiam hinc inde variæ in diversis partibus resultant obstructions, unde tot postea oriuntur symptomata. Nam pro ratione diversitatis materiae obstructis & diversitate partium earumque dispositione symptomata aliud & aliud erit: quæ diversitas in eadem peste ab alio non dependet quam à diversissima constitutione tum humorum tum texturæ partium solidarum variorum hominum. In uno enim subjecto, cujus sanguis multis jam scaret particulis salinis, vel etiam sulphureis alia eaq, graviora apparebunt symptomata, quam in alio cujus sanguis antea legitime temperatus fuit, alia item in alio cujus sanguis pluribus particulis viscosis, crassis, aquosis vel terrestribus infarctum est, minima etiam occasio, quæ facile hic determinari nequit, efficere potest, ut talis vel talis materia in hanc vel illam potius partem secessum faciat.

XII.

SI forte particula salinæ acres in capite deponantur ibique fibrillas nervosas vel membranofas vellicant sive lædunt ejusdem dolorem ingentem pungitivum sive mordacè producunt & non permittententes ut pori cerebri blandè subsideant vel claudantur vigiliis continuas inducunt, e contra si crassiores pituitosæ & viscidiores ibidem potius segregentur, quæ poros cerebri oblinunt &

principia nervorum aliquomodo obstruunt, ut spiritus animales, qui jam tum in minori adsunt copia, in nervos influere, eosque sufficienter inflare non possint, soporosi isti in peste sæpius observabiles affectus oriuntur, si v. gr. in specie meatus nervi auditorii obduran- tur, ut in peste Wiensensi sæpe observa- tum est, ægrotantes auditu privantur. Quando autem salia illa in meningibus poros ista obstruunt, ut inflammationes causentur, deliria phrenetica exsurgunt.

XIII.

QUando illa salina congeries ad sto- machum etiam vergat, statim li- quor ille gastricus seu fermentum stoma- chale vitatur & appetitus imminuitur & prostratur, acidum enim ab illâ, quia al- kalinâ potius est naturæ maximè infrin- gitur, unde concoctio in ventriculo non amplius legitimè procedit & alimenta nõ in chylum laudabilem, sed in foetidam putrilaginem abeunt, quæ ad vermes excludendos aptissima, gaudent enim valdè calore tali putredinali; mirum ita- que non est in peste Wiensensi integra agmina vermiû in principio morbi pro- diisse, ut notat *D. Sorbais*, ut plurimum enim tempore pestem antecedente pluri- ma & variorum generum insecta præser- tim muscarum multo majore turba, quam aliàs consuetum est observantur, quæ suis ovis & aërem & cibos conspurcare solent, quæ ova in corpus nostrum ad- missa aliquamdiu ibi latere & tandem ali- quando accedente putredine sive calore putredinali excludi possunt. Hac de re videatur *Cl. Rhedi*,

XIV.

SALIA illa acredine sua stomachum vel- licantia nauseam cum vel sine vomitu producere possunt; sæpè acrimoniam suam in superiore ventriculi orificio, quæ pars acutissimi est sensus, exercent & car- dialgiam vel anxietates excitant; ali- quando ita caustica sunt, ut ipsas stoma- chi tunicas corrodant, imò nonnunquã sphacelentur, quod etiam de aliis visceri- bus est intelligendum, si eò potius pro- pter laxitatem vel obstructionem aut aliam dispositionem præeuntem depo- nantur.

XV.

SI ad intestina pertingant, sive jam hoc fiat mediante bile vel succo pan- creatico, vel immediatè ex ventriculo aut glandulis intestinalibus perinde est, saltem fibras intestinorum nerveas velli- cabunt & ad excretionem continuò sti- mulando diarrhæas, vel vasa corrodendo dysenterias & alios excitabunt motus convulsivos, & ut alibi sæpe etiam gan- gramam aut sphacelum inducent.

XVI.

QUOD si caustica illa salia in vasis ca- pillaribus partium carnosarum & membranacearum subsistunt, ibique ob- structiones generant, inflammationes & carbunculos producunt, non minùs in partibus internis quàm externis; Maculæ autem & petechiæ generantur quando hinc inde corrosis vel obstructis & dein- de laceratis vasis capillaribus subcutaneis, sanguis extravasatur, in parva tamen quantitate nulla subsequente inflamma- tione, si particulis subtilioribus in auras avolantibus terrestiores tantum relin- quuntur,

quantur; quarum ratione varii inducuntur colores; quando autem iterum disparēt, materiam illam introcedere & partes nobiliores adoriri judicandum est.

XVII.

AT non tantum sanguis turbatur, sed & reliqui humores circulantes vitiantur ut lymphæ, ita ut in glandulis quoque præcipue conglobatis; quia poros arctiores minusque rectos obtinent substantiamque molliorem habent, obstructions oboriantur, ubi si lymphæ stagnet & colligatur glandulas nunc plures nunc pauciores in tumores attollat, quo ipso vasa sanguifera circumjacentia comprimuntur, sanguisque ibi stagnare cogitur, unde bubones suas ducunt natales, qui quidem tam formidabiles, ut anthraces, non sunt, modo citè tractentur. Observatum enim est plurimam partem eorum quibus bubones eruperunt in ultima Wiensium peste evasisse, præcipue si in partibus nobilioribus suam non fixerunt sedem.

XVIII.

Lymphæ hæc vitata nonnunquam vasa salivalia obstruit, unde sitis inextinguibilis, oris siccitas & ardor necessariò consequi debet; Saliva enim ab æstu interno è delata à particulis aquosis sufficienter dilui non possunt; sero interim ad alias partes tendente ubi liberior ipsi conceditur via, sæpe enim ad intestina copiosius ruit & tunc diarrhæis materiã præbet, nunc in renibus copiosius percolatur & urinae profluvium causatur; quod in peste Wiensium sæpius factum, ut à prædicto Wiensium Medico annotatum est. Nec multum facessit negotii

explicatio inconstantiæ & variæ urinae mutationis; Quia omnes humores corporis in conveniente sua dispositione sunt turbati, quis mirabitur, si renes aliquando magis aliquando minus obstruantur, si eorum fermentum vitietur, & cum massa sanguinis non sit ubique sibi æqualis, urina nunc de hac nunc de illa plus minus participet materia, nunc tenuis & cruda, sæpius tincta valde, nunc crassa & turbida, imò pessima segregetur, nunc nigricans oleaginosa aut livida corruptionis lethalis certum indicans excernitur. Alia adhuc multa in peste observantur phænomena, quæ tamen æque facillè per posita illa principia dilucidari posse perfido.

XIX.

His jã prædictis, quo pacto rationalis præservatio & curatio superstruenda sit, porro videndum; Quia materia illa subtilis pestilentialis vires suas exerit sanguinis compagem solvendo texturamque omnimodè turbando, omnia ea ad præservationem necessariò observanda esse censeo, quæ sanguinis mixtionem fartam rectam servare possunt. Quo facit Diætã, quæ si legitima instituat multum auget optimeque conservat corporis robur. Consistit autem in conveniente regimine sex rerum non naturalium. Ex quibus præcipue hic considerandæ sunt, aer & animi pathemata, de cæteris mediocritas recommendatur.

XX.

Quia continuo tali tempore aerem jam infectum & talibus particulis imprægnatum attrahere cogimur, nil consultius esse patet, quam citò se in alias sanioris conferre aeris regiones juxta tritum illud:

Mos:

Mox, longè, tarde, cede, recede, redi;

Cùm autem non cuius officium hoc permittat, nec sine conscientie læsione id semper fieri possit, aer quantum potest corrigendus, depurandus & ab istis particulis lethalibus liberandus, quod optimè fit igne luculento, ex lignis resinosis & aridis, juniperinis, quercinis, abietinis, &c. accenso, & fumigiis variis, quæ ex sulphure, myrrha, pulvere pyreo, baccis juniperi, tabaco, &c. fieri debent; quo pertinet Eolipila, quam commendat *Excellentissimus atq; Experientissimus Archiater Hassiacus, hujus Universitatis Med. Professor Primarius, Dn. D. Waldschmied.* Item campanarum sonitus & bombardarum frequentiores explosiones. Modus autè quo hæc & similia operentur ex seq. thesi 27. facile concludi poterit; Interim aer privatus circa domicilia & in habitationibus infectorum cautè fugiendus, si verò quis ex officio ægrotis adesse cogatur, monitum *Celeberrimi Dobrizenski Professoris Pragensis* diligenter observet, salivamque nunquam deglutiat, sed exspuat, quod etiam intelligendum de iis rebus, quæ ad præservationem in ore masticantur quæ nunquam deglutienda, facile enim aer infectus se salivæ in ore commiscet, unde observatur venenum vires suas in ventriculo præcipuè exferere, prout prædictus Author in suo tractatu de hac re annotat. Nunquàm etiam jejuno ventriculo is tempore pestis egredi debet, qui suæ studet sanitati, fermentum enim ventriculi tunc temporis sopitum quasi jacet & aciditate sua, ut aliàs fit, venenum destruere & mutare non potest.

XXI.

Quantum ad animi pathemata, tranquillà debent esse omnia, præcipuè contra metum, terrorem & pavorcm firmandus est animus, qui si crectus sit & imperterritus, medicinæ loco est, melancholicæ imaginationes musica vel poculo hilaritatis abigendæ; Experientia enim testatur pusillanimes & meticulosos citius peste corripì, quam qui cordatè Dei voluntati sese subjiciunt, fiduciam suam primò in Deum, postea in medicum ejusque præscripta medicamenta firmiter ponunt, & interdum ad recreationem corporis & animi, hilarem transigunt horulam.

XXII.

Corpus etiam ab omnibus impuritatibus liberandum, liberumque servandum; vitiosi humores, si copiosius adfuerint, in tempore lenitivo aliquo medicamento ex primis viis & corpore deturbandi; non autem quævis vetula vel agryta à consiliis sit, quamquam facilè, vel stercore passerulorum, muscerdâ vel antimonio aut Euphorbio alvum citare possint; sed prudens hac in re medicus est consulendus; nec generalis hac in re regula præscribi potest, quia mutatis circumstantiis ipsa etiam medicamenta mutanda; purgantia autem fortiora planè exulent, movendo enim & agitando humores, texturamque sanguinis laxando veneno januâ magis aperiunt. Sufficere itaque possunt pilulæ aloeticæ vel pestilenciales Ruffii vel vinum aloeticum &c. ut alius semper sui memot retineatur.

XXIII.

Vomitória nunquam sine prudentis medici consilio tali tempore in usum

VOCAR-

vocanda, quando autem tempestivè & iusta dosi, ad vomitum propensis & facilibus, iisque quibus stomachus multa materia pituitosa & viscida infarctus, exhibentur, multum commodi afferre & sæpè periculosissimos morbos avertere vel in primis incunabulis ingulare possunt; Et vix tutiora dantur Φ o Emetico Myrsichti, Vitriolo albo, vel aliquo alio emetico diaphoretico ex antimonio.

XXIV.

Venzectio planè proscibenda, nisi in valdè asuetis maximeque plehoricis, de qua vidè inferius.

XXV.

Reliquarum etiam purgationum corporis per hæmorrhoides, menstrua, &c. fluxus, quibusdam consuetus, omninò procurandus, ne retentis iis sanguinis legitima dispositio mutetur.

XXVI.

Quoniam venenum ut plurimum se primo lymphæ insinuat, ibiq; etiam diu latere potest; in præsertione maxima laus fontanellis debetur, præsertim in hodierna peste, ut experientia testatur: Notat enim Medicus quidam Wiensis, per tales fonticulos in peste affectis statim maximam nigrantis ac foetidæ materiæ copiam affluxisse; & plurimam partem eorum, qui talibus instructi erant, evasisse; imò prædictus Author sui & amicorum suorum conservationem maximam partem adscribit, non quidem fonticulis, sed aliquali eorum succedaneo, dum scribit se in utroq; inguine incisione facta emissarium parasse, quæ cutis crassitiem paulò excederet, transversè digiti tantum longitudine illi postmodum turundam indidisse,

ne vulnus coalesceret; & tò pacto perpetuo seri effluxui occasionem præbuisse, cujus exitum in illo ut & cæteris uberio-rem semper fuisse, quo tempore major infectorum numerus occurreret; hocq; auxiliu ad eò proficuum fuisse, ut ne unus quidem eorum peste correptus fuerit. Itaque & præcipuè cavendum eò tempore à fonticulorum occlusione, quæ etiam de aliorum ulcerum rheumaticorum, maximè in femoribus & partibus inferioribus curatione intelligendum; ut plurimum enim illos qui talibus & similibus ulceribus affligebantur, in aliis pestis temporibus evasisse testantur multi Celebrissimi Authores. Alia est ratio cum foedis illis ulceribus à lue venerea prognatis, quibuscum pestis se aliquando faciliùs conjungit.

XXVII.

Quia autem neque hæc sufficienter nos præservare possunt, ad specifica contugiendum; Talia autem duplicis generis constitui possunt: scil. quæ tales continent particulas, quæ poros materiæ hoc venenum generantis faciliè ingredi, mutare ac diffringere valent; Si enim huic materiæ pori ad motum & figuram suam accommodati non ampliùs supersint, faciliè destruetur & dissipabitur, quia multo majori copia talis materia reperitur, ubi liberiùs movetur & poros ad suam figuram efformatos offendit, ut videre est in magnete, circa quem & in quo semper major invenitur copia materiæ striatæ, quam alibi, quia poros habet motui & figuræ suæ valdè accommodatos; Si autem pori ejus mutantur, sponte illa materia striata recedit & vis ejus perit. Secundò, quæ

quæ tales in se habent poros & meatus in quos materia illa subtilis pestilentialis facile intrare non item egredi potest, sed ibidem vel mutari vel cum particulis istis inviseantibus præcipitari debet. His addi possunt, quæ sanguinem leniter agitant, motumque particularum minimarum in sanguine ita augent, ut qua data porta per corporis poros eliminantur, sanguinique optima textura conservetur. Et his venenum sive fit in- sive extra corpus tolli posse nullus dubito. Sunt autem vel interna vel externa.

XXVIII.

EX internis in prima acie stant acida blanda, acutis enim & scindentibus suis particulis facile se in tales poros ingerere spatiolaque talia mutare possunt, quæ nunquam & alio etiam profint respectu, quatenus scilicet sanguinis compagem arctiorem reddunt, ut postea resolutioni non tam obnoxius sit; Quatenus item fermentum ventriculi roborant, acidum enim blandum naturæ ejus valde amicū. Et in his maximam poni posse confidentiam, ratio, ut dixi, suadet, & experientia testatur. Vinum autem quia tale blandum & naturæ nostræ amicū subtile cōtinet acidum vix ulli cedit alii. Hoc solo se præservavit Sayerus Medicus ille Anglus. Etiam Excellensissimus atque Experientissimus Dn. D. Walschmied / Præceptor meus nunquam non venerandus in peste Hanoviensi haustulo vini generosi recens ex cella allati atque ante visitationem ægrotorum assumpti sanum & incolumem se servavit. Cui compositum magis placet præsto habeat vinum citratum, camphoratum, ennulatatum vel infusum absynthii, carduibened, rad. angelic.

zedoar. Tale acidum blandum & amicū etiam possident poma citrea, & aurea, hinc in hodierna peste tanto cum successu usurpantur, & omnia quæ ex iis fiunt, ut morfuli, ex succo & corticibus citri, syrupus ex toto citro, &c.

XXIX.

His succedit vini acētum, tum simplex; qua se præservavit Clarissim. Sylvius, ut ipse testatur. Ego sanè, inquit, ante novennium cum quotidie plures visitarem agros peste infectos, præcautionis loco aliud non sumpsi medicamentum quam vulgaris aceti vini cochleare unum, mica panis exceptum, & quidem manè, antequam inviserem agros; id remedi genus usurpavi per octo menses continuos, nec unquam minimè percipi toto illo tempore ab infectione novam. Tum compositum, cujus varie hinc inde prostant descriptiones & nomina: Celebre est illud *Uratlavienſium Physicorum in Confilio Medico de peste* descriptum, vel illud *Theriacale Times à Guldenkleo*, cui addi possunt extract, rad. carlinæ, card. bened. centaur. min. flor. steech. &c. Vel simplicius multò fieri potest, si recipiantur Rutæ recent. miiij. scord. mij. conscissis affundantur ❖ vini optici ℥ij. addantur duo vel plura poma citria in frustra dissecta; & erit optimum medicamentum, quò se cum multis centenſis hominibus præservavit in *Polonia celebris quidam Medicus*, in diversis pestis temporibus, Ex his & similibus acetis sæpe cochleare unum vel alterum de die assumere convenit. Verum quidem est non omnibus in horum usu licere perseverare, propter singularem aliquam dispositionem melancholicam dictam, & tunc ab his vel abstinendum aut aquis quibus-

dam

dam destillatis simplicibus aut compositis diluenda, ut ∇ rosarum, lavend. rut. cinamom. buglossata vel borraginata &c. Spiritus autem acidi, ut salis aut nitri cum spiritu vini cohobando dulcificandi. Commodum etiam talia aceta aliis multis medicamentis præbere possunt vehiculum, tum ut junctis viribus agant, tum, ut sæpius opus est, nimium eorum calorem temperent prout in Theriaca, mitridatio, &c.

XXX.

Cum igitur præ cæteris omnibus ad prophylaxin tempore pestis acida cōducant, si accommodato cujusvis naturæ modo assumantur, in varia forma exhiberi possunt; si aliquid placeant conservæ, prostant plurimæ, ut rosarum vitriolat. violarum, floram calend. anthosborag. &c. quibus addendus spiritus aliquis acidus ad gratam aciditatem, ut spiritus salis, nitri, vel sulphuris aut acetum destillatum; Et stomacho jejuno quantitate nucis juglandis assumenda. Ex Syrupis exhiberi possunt, ille ex succo berberum, citri, arantiorum, ribesiorum, granatorum, acetosæ, &c. sed melius videtur, si illi succi saccharo ex jusculo aut vino assumantur; Ex talibus succis etiam tabellæ parantur. Magni hic æstimanda est aqu. alexiphar. Amstelodamensium & egregia illa aqua Prophylactica *Sylvii von der Schagen & Barbette*; quam describit *Sylvius Prax. Med. lib. 1. cap. 28. §. 31.* Hic etiam minimè spernendus usus tum Pri cruditū cremoris vel Tartari vitriolati; Etiam à pluribus variè comendantur spiritus ardentes, aquæ vitæ & Theriacales, quibus tamen non admodum fidendum puto, adde quod ut plurimum in ni-

mia assumantur quantitate, unde fermentum ventriculi obruitur & enervatur, ita ut blanda sua aciditate veneno amplius resistere non possit, senibus tamen & iis qui frigidioris sunt temperamenti magis prodesse possunt.

XXXI.

Quæ materiam illam pestilentialem in suis poris inviscant, mutant, præcipitant, vel per sudorem aut diaphoresin ex corpore propellunt, varia etiam sunt, & in variis formis reperiuntur, quia autè major eorum est usus in curatione inferius recensentur. Saltem hæc notandū, quod fumus nicotianæ per fistulam attractus huic pertineat, quo se præservavit *Clar. Diembrock* in peste Neomagensi.

XXXII.

Externè ad odorem maximè commendantur poma citria & aurca recentia &c. Balsama varia hinc inde ab Authoribus descripta. Cum successu conficiuntur pixidulæ sive noduli ex ligno juniperino vel alio perforati, quibus spongia aceto rutaceo vel alio Bezoartico aut theriacali aut balsamo rutæ præservativo aut oleo pestilentiali *Henisii* intincta inditur; Nimum autem suaveolentibus & pomis ambrae, graveolentibus item non multum fidendum, in medio tutius itur.

XXXIII.

Amuleta planè rejicienda non videntur, præcipuè illud *Helmontii* ex bufonibus; cujus & similibus vis in eo consistere videtur, quod habeant poros ita formatos, ut particula veneni faciliè & liberè se in iis movere possint, unde corpus nostrum deferentes eò se conferunt: quicquid enim movetur, eò tendit ubi minimam invenit resistantiam. Aliter

tamen planè & tutius agunt quæ ex variis alexipharmacis componuntur, quale egregium habet *Timæus à Guldenkleæ*. Imaginationi etiam hinc multum tribuendum esse libenter concedo; augetur enim confidentia.

XXXIV.

Nunc de curatione etiam pauca addenda. Cum acutissimus sit morbus, qui 24. horis sæpissimè jugulet, valde maturanda curatio: Ergo quando quistempore pestis ex improvise, cum horrore & calore per vices mutabili, dolore capitis vel dorsi, nausæ vel vomitu, anxietatibus & subita prostratione virium, animi deliquis vel aliis supra dictis accidentibus decumbat, non semper anthraces expectandi sunt aut bubones vel maculæ, nec de urina multum consultandum, aut videndum, quo vergat morbus, sed statim post Deum prudens consulendus Medicus, vel ubi talis haberi non potest, ipse sibi consulat æger medicamentis præcipuè alexipharmacis. infra & in variis de peste consiliis descriptis; cum non tam de hoste arcendo quam expellendo agatur.

XXXV.

Medicus autem statim ab initio vocatus, si ventriculum impuritatibus repletum, ægrum nausæ abundum & ad vomitum facilem inveniat; emeticum aliquod tutum & non nimis violentum, quod citò suam exerat energiam & intra bihorium vel trihorium omnem absolvat operationem, exhibere potest; sive sit ex vitriolo albo, quod in peste Londinensi sæpe proficuum fuisse observatum est; aut infuso croci metallorum, quo sæpius utebatur *Seyerus*, sive alio

aliquo antimoniali, quod sursum tantum operatur. Sæpe enim emetico tempestivè adhibito non tantum multa symptomata impediri, sed etiam ipse morbus aliquando felicissimè averti potest; cujus operatione absolutà, sine mora ad alexipharmaca properandum. Abstinentum tamen ab emeticis, si vomitus jam symptomaticè adsit, & non nisi inanis vomendi conatus observetur, omniaque assumpta statim rejiciantur; tunc enim vel ab anthrace vel acrimonia salium ventriculi orificium vellicantium provenit, quod prius observavit in famulo suo medicus quidam in peste Dresdensi, cujus cadaver se aperuisse testatur.

XXXVI.

A reliquis purgantibus, præsertim fortioribus absolutè cavendum in curatione, non tantum enim impediunt diaphoresin necessariam, sed venenum, quod in exterioribus adhuc hæret partibus commovent, & cum sanguine commiscet, sæpiusque diarrhæas colliquativas hic valde periculosas excitant: Si verò non respondeat alvus, suppositoriis, vel leni aliquo clystere, blandè cienda: in Declinatione verò morbi lenè aliquod purgans vel laxativum exhibere convenit ad præcavendas recidivas.

XXXVII.

Non minus periculi plena, adeoque planè omittenda est venæsectio, totus enim sanguis, cum in sua mixtione turbatus, totus etiam evacuandus esset. Deinde eo ipso venenum, quod extra sanguinem adhuc hospitatur per venas ad cor derivatur: Hinc non mirum si experientia testetur omnes illos vel plurimam partem periisse, quibus venæsectio

sectio celebrata fuit: ut annotavit *Paracelsus* in peste per totam Galliam grassante, *Diamebrock* in peste Noviomagensi: *Hodges* in Londinensi, *Guil. Fabricius* in Lufanensi. *Antonius Saracenus* in Genevensi, & nuper *D. Sorbaie* in Wienensi. Dari tamen posse casum quo non tantum admitti debet, sed etiam necessaria est, non nego. Scarificationes & hirudines quia ejusdem sunt generis, nihil ferè commodi afferre possunt, quanquam tantumdem periculi ac venæsectio non importent. Quia tamen inaniter cruciantur & torquentur ægri, consultius est abstinere, ut & à cucurbitulis sine scarificatione, nam affluxui materię locum dant.

XXXVIII.

Aliter autem de vesicatoriis judicandum censeo, effectus enim non exigui in peste comperti sunt, multum enim materię acris ex corpore educunt & ab interioribus partibus derivant, dum exeundi commodiore in ipsi præparant & aperunt viam, & in nucha, brachiis, femoribus, suris, præcipuè autem parum sub bubonibus applicari possunt, & optimè ex cantharidibus parantur, cavendum tamen ne talibus applicentur, quibus circa vesicam & urinam non integra res est, neque iis, qui hæmorrhagiis subjecti, neque prægnantibus aut nimium debilibus; sæpius etiam sunt renovanda & emplastro de melilotho vel alio insperfo pulvere de cantharidibus recentia servanda; ab inflammatione autem foliis brassicæ præservanda.

XXXIX.

Expertissima autem & securissima omnium sunt alexipharmaca & sudo-

rifera, quæ totum hoc arduum negotium absolvunt, & ad quæ tanquam ad sacram anchoram recurrendum, quamprimùm unum vel alterum apparet signum; veneni enim jam in corpore admitti vix alius enervandi aut expellendi superest modus; Exhibenda ergò sunt, quamprimùm possibile, aut si vomitorium præmittitur, si non cum eo quòd valdè conveniens, tamen statim absoluta ejus operatione, & quidem in majore dosi quàm aliàs; Et quia semper virium maxima est habenda ratio, semper à cardiacis confortativis concomitentur. Cordialia autem imprimis acida sunt eligenda propter rationes supradictas. Celebrerrimus *D. Margraffius Leidenfis Præcticus* se plurimas in peste Leidenfi ab hac luc liberasse ipse mihi testatus est, & quidem seq. modo. ℞. vini Rhenani pintam unam, Ther. veteris ad minimum 7, annorum 3. ☉ card. bened. ℥ij. m. stent per noctem, & æger in lecto ad sudorem compositus sumat cochl. iij. & sudat, post horas duas iterum iij. cochlear. & ita assumptionem & sudorem continuet per diem integrum. Inter sudorifera sæpius experta maximè præminent: Theriac. Androm. cœlestis, Mithridatium, Diascordium, Orvietanum, antidotus Matthioli, Elect. prophylacticon Timæi, El. de ovo & similia. Pulveres item Bezoardarii, Elixiria, Extracta, Essentiæ, Tincturæ legitimis menstruis paratæ; Inter magis simplicia commendantur à primariis, terræ pingues, aut sigillatæ, bolus armena, terra lemnia, turcica, silesiaca, &c. Ex vegetabilibus Rad. contrajerv. angel. petasitidis, dictamni, pimpinell. &c. herb. card. bened. Scord. Scabiosæ, rutæ,

absynthii, &c. baccæ juniperi, sambuci
Ebuli & ex his paratum rob. &c. Lignum
juniperinum, quercinum &c. aloës, myr-
rrha. Ex animalibus Lapis Bezoar, qui ta-
men famam non semper sustinet, qui ut
plurimum suppositivus est, C.C. unicor-
nu, Troch. viperarum, &c. Ex minerali-
bus ꝑ diaphoret. Bezoarticum minerale
&c. ut taceam de aliis plurimis de quibus
ipsi Authores videri possunt. Saltem no-
tandum volo farraginem medicamentor-
um non minùs quam ipsam pestem fu-
giendam esse, quanquam interim non u-
ni soli medicamento adhaerendum, sed &
forma & materia mutanda sæpiùs, ne na-
tura tandem illis assuescat, & pharmacum
medicamenti naturam exuat. Consuetudo
enim minùs movet.

XL.

Cordialia autem confortativa, quæ
his adjungi possunt & debent, sunt
Confect. alkermes, de Hyacintho, Aq.
Cord. Saxon. frig. & temperata; aq. con-
tra febr. malign. C.C. citrata, cinamo-
mi buglossata, cydoniata, Essentia citri
saccharata. Syrupus de acetositate citri,
succus citri recens expr. vel rubi idæi,
petlæ præparata, Nitrum perlatum,
Spiritus Sulphuris, pulvis cordialis præ-
tiosus, &c. ex quibus variæ concinnari
possunt formulæ.

XLI.

Quanquam maxima pars symptoma-
tum morbo ritè curato tandem
spontè desinant, tamen paucula tantùm
brevissimè addere libet de urgentioribus,
quæ nonnunquam ipso morbo molestio-
ra & periculosiora videntur. In dolore
Capitis & Deliriis Epithema ex aq. Beto-

nicæ aut rosarum, cum aceto sambucino
aut calendulæ & opio paratum sæpiùs;
renovatum tepidè fronti ac temporibus
applicatū conducet, aut columbæ & gal-
linæ vivæ dissectæ capiti capillis liberato
imponuntur. Aliis plantis pedum in for-
ma cataplasmatis ex fermento, ruta, sale,
sápone veneto, vel raphano cum sale & a-
ceto rutaceo mixto applicant. Hic valdè
etiam laudantur vesicatoria in nucha præ-
cipuè applicata. Vigiliæ statim ab initio
non sunt arcendæ, quia magis ad necessa-
riam diaphoresin faciunt, tandem tamen
externè dissectis columbis & gallinis pe-
dibus applicatis demulcendæ; Ubi si opus
sit, opiata ritè parata in parva dosi cum
appropriatis præcipuè volatilibus juncta,
magnum præstant commodum. Sopores
autem periculosi valdè sunt, unde omni
conatu ægri à somno arcendi allocutio-
nibus vel acidis acerbis volatilibus nari-
bus oblati aut aliis mediis. Si confortan-
tibus & cordiacis opus sit, præter supra di-
cta, confectio cordialis Rodolphi II. Imp.
à D. Sorbait descripta cum vino Malv. vel
supra dictis aquis sæpiùs assumi potest.

XLII.

Sitis & ariditas linguæ, quæ magis mo-
lesta quàm periculosa, spiritibus aci-
dis, ut salis, nitri, sulphuris, vitrioli, &c.
potui ordinario inditis, nitro item anti-
moniato, lapide prunellæ vel aliis succis
acidis assumptis diminui potest. Nausea
& vomitus si ab anthrace vel inflamma-
tione tali ventriculi orti, omnia ferè in
cassum adhibentur; aliàs vel acidis, sed
paulò magis austeris aut quâdoque opia-
tis Theriaca Dialcord. comescuntur.
Diarrhæa & Dysenteria, quæ periculosis-
sima & plerumq; lethales sunt sudoriferis
ad-

adstringentibus prospiciendum, ut bolo orient. præpar. terra ligillata, tinctura ter. Catechu. &c. Hemorrhagiæ quanquam aliquando critica existant, nunquam tamen securi esse debemus & semper ne inualeant vigilandam, citissime enim quandoque interficiunt.

XLIII.

Communissima symptomata sunt macula, bubones & anthraces; Macula superato veneno pestilentiali non magnam requirunt curam, Bubones verò à chyrurgis attendendi, & variæ dantur species, nec omnes ad maturitatem deduci possunt; qui mobiles sunt faciliùs quidem discutuntur, sed tutius videtur illos cucurbitulis seu ventosis fixos reddere & ad suppurationem deducere. Curantur autem ut reliqui glandularum tumores, aditis tamen semper antipestilentialibus, ut theriaca, mitridatio, cepis, allio, &c. Instar omnium esse potest vel emplastrum D. Hodges, vel magneticum vel maturativum *Uratisslaviensium Physicorum*, quæ

in consilio medico descripta sunt. Quamprimum autem paululù mollescit tumor, non enim semper ruptio spontanea expectanda, phlebotomo aperiendus & mundificandus balsamo sulphuris therebinthinato, vel anisato unà cum unguento basiliconis & Theriaca, non autem consolidandus, quod tamen tandem fieri potest vel prædicto balsamo & superimposito emplastro diapompholygos, aut solum prælaudatis emplastris. Carbunculi, qui multo periculosiores sunt bubonibus curantur primo impediendo, ne ulterius serpent, quod optimè fit butyro antidemonii, si linea circa carbunculum ducatur, quo ipso etiam fit separatio Escharæ & partium corruptarum, quæ pro secundo necessaria est. Alii ad ferrum & ignem confugiunt, quod non improbandum, si modo peritus adsit chyrurgus. Mundificantur postea supra dictis, & tandem ut reliqua ulcera consolidantur. Pauca hæc nunc sufficiant, plura desideranti Auctores citati forsan satisfacere possunt. Interim DEO sit Laus & Gloria in æternum.

DISPUTATIO XIV.

DE

M A N I A

vulgò

Die Tobsucht oder Wahnsinnigkeit.

RESPONDENTE

LUDOVICO GOTHOFREDO BUELIO

Marpurgensi.

I. N. J.

L. N. J.

PRÆLOQUIUM.

Quam accuratè hodierni Medicinæ Antistites actiones nostras corporeas, quas automaticas vocant, juxta regulas motus & leges mechanicas, neglectis tot Scholarum non entibus artificiosissimam illam corporis humani structuram cum aliis arte & industriâ compositis machinis comparantes explicare sciant, impræsentiarum ruminare instituti non est. Hoc saltem deprædico, quòd non solum ex tam clara & distincta operationum corporearum expositione Summi Conditoris sapientia & omnipotentia, verùm etiam ipsius hominis præ reliquis creaturis & arte factis excellentia & præstantia eò magis elucescat, quòd minus una ex tot machinis singulari etiam humanâ diligentia compositis, horologio nostro tum nobilitate tum admirandâ structura & ad eò amabili organorum & indefinitarum particularum insensibilium conspiratione æquiparari possit insigniter sanè hydraulico pneumatica illa brutorum organa caput extollunt, sed quid sunt comparata cum homine? præprimis cum humano corpori substantia quædam omnium nobilissima, MENS nimirum, quæ bruta carere ex certioribus Philosophiæ fundamentis hæctenus evictum est, arctissimo fœdere sit juncta, quæ ob *mutuum commercium* illud ipsum eò magis nobilitat, ad eò ut homo *Θαύμα Θαιμίων* appellari mereatur. Verùm heu! quantum non huic corporis humani perfectioni decedere experimur, quando tot horrendis morborum insultibus ad eò

concutitur, ut tantum absit, ut solum huic miseriæ subjiciatur, quin potius ipsa etiã Mens ex lege conjunctionis variis iisq; gravioribus passionibus non raro obruetur, ut ratiocinio impeditò hominem brutescere cernas: Evidentissimum hujus rei testimonium præbet gravissimus ille Affectus MANIA, cujus ventilationem pro tenui ingeniosi modulo paucis prosequi animus est. *Deus annue cæptis!*

THES. I.

Saltum in frontispicio in alienam menslem nauseabundam nominis investigatione committere nolo, adeoque Lexicographis otiosisque Grammaticis sua exercitia relinquo, ea quæ ipsum affectum spectent propositurus. Sufficit itaque mihi impræsentiarum scire illum MANIA laborare & MANIACUM rectè vocari, qui sine febris cum furore & audacia delirat, absurdas actiones edit, obvios infanis bestia instar invadit, vulnerat, occidit, mox iterum mansuetum sese gerit, intensissimum frigus, jejunia, verbera & vulnera sine noxa sensibili perfert, immani robore pollet, capitis gravitatem patitur, noctes trahit insomnes & quæ sunt alia.

II.

Ad propositorum *Φαινομένων* cognitionem eò felicius assequendam, non absere erit gradum paulo sistere & ex ea Medicinæ Parte, quæ de Natura Hominis agit, quædam depromere: ergò consideretur, velim, hominem ex duabus substantiis, ut in præfatione jam mentio facta est, totò cœlò à se invicem distantibus esse compositum, unâ immateriali, MENTE, alterâ materiali & extensâ, quam CORPUS ORGANICUM appellamus.

III.

III.

Quamvis autem hæc substantiæ realissimæ à se invicem sint distinctæ, tamen inter se *copulam* habent & *reciproca*, qui mutuò commercio sive reciprocis actionibus & passionibus absolvitur, videlicet, quando certas cogitationes in mente intercurrentibus spiritibus animalibus sequuntur certi motus in corpore, ipsaque omnibus organis ritè dispositis hunc vel illum motum imperando in corpus agit & hoc ab ea patitur; & vicissim pro certis motibus in corporis horologio excitatis certas cogitationes concipit MENS, eaque ab illo patitur.

IV.

Clariùs hæc patebunt, quando etiam MENTIS in suo corpore *metropolim* consideraverimus, quæ etsi sit juncta toti corpori, est tamen pars quædam in cerebro in qua specialius suas exercet functiones, quàm in cæteris omnibus, quæ est certa quædam GLANDULA ab Anatomicis ob figuram PINEALIS aliàs CONARION appellata, prout hoc fusius demonstrat *Cartesius in tractatu de Passionibus animæ*. Sita est, ut aliquoties vidi in sectionibus à Dn. PRÆSIDE hæc hyeme juxta methodum recentiorum Anatomicorum exercitii gratiâ administratis, inter protuberantias cerebri in medullæ cavitare existentes ad processum istius anus vocati foramen, plexu choroidei undiquaque cincta, ut ipsis spiritibus innatare videatur: in apice planè libera est, in basi verò funiculis & fibris motricibus donata, pro variis ejus inclinatione: illa itaque est, quâ medi-

ante MENS suam voluntatem & imperium th. precedenti descriptum in corpus exercet, dum vario modo eam inclinando variè Spiritus determinat, ut nunc hos aperiant nervorum tubulos, nunc illos, pro alio atque alio motu promovendo, & vicissim illius ope MENS motus corpori illatos per certam spirituum animalium radiationem percipit, unde occasionem nanciscitur varias percipiendi ideas & nectendi cogitationes, videatur *Disputatio de Gland. Pinealis st. n. Et p. n.*

V.

Glandula ista *sensorium* est commune & *imaginationis* præcipuum Organum, quæ quam diu MENTIS imperio subjacet, tam diu cogitationes suas cohibere, illas ad aliud objectum applicare & ideas attendere potest: illà quoque mediante anima species diu reconditas in scenam denuò introducit & objecta absentia veluti præsentia contemplatur, Spiritus enim animales incidentes in cerebri *plicas & vestigia* olim impressa ab illis novam nanciscuntur cursus formam, & per glandulam fluentes pristino more eam inclinant, hinc MEMORIA & REMINISCENTIA.

VI.

Sunt autem isti Spiritus, quorum hætenus ut mutui corporis & animæ commercii internunciorum mentionem fecimus, nihil aliud, quam subtilissimæ sanguinis arteriosi portiones à crassioribus in cerebro segregatæ, ut valde mobiles & agiles existant, atque in unum à glandula pineali injectum celerrimè tenuissimæ auræ instar exequi valeant, hunc in modum generati.

VII.

Sanguis in cordis thalamis rarefactus & accensus in arteriam aortam propellitur, per cujus ramos ascendentem & descendente versus omnes corporis plagas ablegatur, crassior & minus agitata pars inferius, vividior & magis agitata sursum & versus caput fertur, ubi mobiliores denuò per tot filamentorum foramina plexus choroides reliquis vel propter crassitiam, vel figuræ irregularitatem exclusis cribata, subtilis flammæ vel auræ sensuum testimonium eludendis fiunt æmulæ, quemadmodum S. V. Spongiâ cucurbitæ applicata flammæ redditur, quæ corpuscula sub nomine SPIRITUS ANIMALIS veniunt, uti pluribus hoc videre est in *Collegii publici Diss. III.* Postquam igitur hoc modo particula istæ spirituose per plexum Choroides sunt transcolata, in cerebri ventriculis in æquilibrio & indifferentia positi GLANDULÆ determinationem expectant.

VIII.

Quamdiu nunc Microcosmi oceanus sanguis blandò motu & tranquillò in orbem ita incedit, vasorumque ripas sine tumultu & concussione lambit, tamdiu hi spiritus ex voto generantur & in indifferentia positi in ventriculis Cerebri reservantur, actiones animales integerrimè perennantur & MENS suâ tranquillitate gaudens, accuratissimum exercet ratiocinium: quod si accidat, ut mare hoc tot rivulis æquior in st. n. scaturiens mixtione & motu peccet & fermentationis naturalis spheram excedat, admirabile dictu est, quantæ tunc tempestates eæque gravissimæ exurgant rivulos istos

placidissimè alias per venarum & articularum canales distributos valde inflantes, quæ turgefactæ, dum

Unâ Eurasiæ, Notusq; ruunt, creberg; procellis

Africus & Vastos volvunt ad littora fluctus.

irreparabilia ferè damna & calamitates œconomiz animali inferre solent, positò enim hoc sanguine tumultuante & motus terminos excedente plexusque choroides poros in illo impetu plus solito aperiente, spiritus copiosi & simul crassiores cerebri ventriculos occupant, indifferentiam tollant, quaquaversum ruunt, corpora enim majora semel mora diutius illum motum conservant, quàm minora, qui tunc impetuosiùs GLANDULAM secum rapientes miserrimè MENTEM decipiunt, & nescio quorum motuum inventorum Authores existunt.

IX.

Occasione ex dictis datâ haud difficile erit, quò pacto SOMNUS & VIGILIÆ inducantur investigasse, siquidem procul dubio tunc sumus in statu vigiliarum, dum Spiritus animales legitimè generati debitò vigore & alacritate in cerebro hospitantur atque totius systematis nervosi filamenta unâ cum toto cerebro non aliter ac ventus navium vela inflant, ut non solùm à GLANDULA facile determinari, verum etiam objectorum motus ad eam deferri possint: quod si inhibeatur frequens irradiatio & vegetus spirituum in cerebri & nervorum poros influxus, ut tabuli laxati subsideant, obrepit somnus, unde membrorum motus sistitur, muscoli fiunt flaccidi, palpebræ concidunt,

dant, caput nutat atque propter Spiritus torpidos motus impressos ad commune sensorium transferre nescientes sensus queque sopiuntur.

X.

Notandum præterea IRAM sese exferere, quando forsitan MENS contumeliâ gravi afflictâ vindictam meditatur, atque sic circa vestigium illud rarum delectata illâ cogitatione SENSORII COMMUNIS Statum mutat, cujus nutu Spiritus ex cerebro per nervorum tubulos in ea corporis membra vindictæ executione inservientia determinatur, unde motus iram comitantes, artuum tremor, stridor dentium & alii excitantur. Eam autem potissimum IRAM hic intelligo, quæ cum superbia & in propriis viribus fiducia conjuncta est. *vid. Cartes de pass. anima.*

XI.

Tandem observatu dignum erit, communicari ab æthere corporibus sublunariibus materiam quandam mobilissimam, fluidissimam, omnium corporum poros & interstitia insensibilia etiam cujuscunque sint figuræ & magnitudinis pro temporum diversitate nunc parcius nunc copiosius permeantem, ab HIPPOCRATE ætheream, à CARTESIO subtilem appellari, quam omnium motuum, fermentationum, effervescentiarum & alterationum authorem possumus appellare, videatur Dn. PRÆSIDIS Colleg. publ. disp. 2. nec non Coll. Præctici disp. 1.

XII.

His nunc ita præsuppositis tota res erit in vado: offert se in MANIACO delirium cum furæ & audacia. Causa in eo

consistere videtur, quoniam sanguis Maniacorum crassus, sed valde fermentabilis est, quoties itaque à quacunque id fiat causa, de quibus inferius, plus solito & impetuosius movetur, ejus portio quædam ex irregularibus constans maximam partem partibus cum impetu versus cerebrum abripitur, atque arteriolarum poros plexus choroidei plus solito aperit, quò ipso multis insolitis & irregularibus particulis egredientibus in ventriculos cerebri placidus Spirituum motus una cum indifferentia planè aufertur; qui cum ob crassitiem majori vi quæquam versum feruntur atque in poros quoscunque ruunt, GLANDULÆ determinationem sibi solis vindicant & fulminis instar in cerebrum & musculos influentes GLANDULAM mentis imperio planè subducunt, quæ ab effrenis illis spiritibus elusa omniq; in corpus imperio defraudata attentionum suarum habenam amplius dirigere nescit, unde tot incompositi gestus, incongrui sermones, pugnæ, rixæ, gesticulationes, saltationes & hujus farinae plures inordinati motus eientur, omniaque tumultuariè peraguntur, non secus

*Ac si carceribus sese effudere quadrige
Addunt se in sparium & frustra retinaculo tendens*

*Fertur equis auriga, neque audit currus
habeas.*

XIII.

Tantum igitur abest, ut GLANDULA PINEALIS istiusmodi spiritibus cincta tranquillitate frui possit, ut potius petulanter instar campanulæ huc & illuc impulsâ, in varia deliria MENTEM

præcipitet atque gravibus passionibus subiciat, nam dum Spiritus liberè, ut in thesi præcedenti dictam, per cerebrum vagantur in varia vestigia olim impressa incidunt aliamque curvum formam ab iis mutantur, quam Spiritus per poros GLANDULÆ fluentes illico imitantur. Sicque per poros GLANDULÆ abripiendo occasionem dant MENTI, ut sine legitima connexionione concipiat cogitationes; quod si istæ species à spiritibus MENTI oblatae sint delectabiles & jucundæ, sequuntur vi conjunctionis gaudii & lætitiæ effectus, cantus, jubilationes, jocoli sermones, gloriationes ac si essent Reges, quare adstantibus negotia imperant atque mandatorum executionem postulant; quod si Spiritus repetant vestigia iræ vel vindictæ, suæq; reflexione MENTI tales quoque ideas repræsentent, profertur etiam motus iræ communes, vestium dilacerationes, minæ, pugna, stridor dentium, facies torvum videns.

XIV.

Ut plurimum autem loqui amant de illis objectis, quæ adstantibus vel rara vel nova videntur, utpote de incendiis, inundationibus, præliis, latrociniiis & aliis; ratio: quoniam illa ut plurimum solemus admirari & diutius cogitatione nostra, dū de iis audimus, circa hæc detineri, hinc profundius & distinctius in cerebro delineantur, nec tam facile extirpantur, quorum vestigia cum jam spiritus facilius percurrant, quam aliorum, simile periculum ipsis imminere credunt MANIACI: MENS itaque omnia æquâ examinis lance non perpendens neque at-

tendens, quod ideae non sint ab objectis externis, sed à vestigiis cerebro olim impressis in hoc trahitur præcipitium: similes ferè effectus dulce merum in ebriis parit, quando spiritus sui juris facti modò hos modò illos motus glandulæ inferunt, ubi tunc

*Nauta de venis: de tauris narrat arator:
Enumerat miles vulnera: pastor oves.*

Melancholicis quoq; varias easque horrendas spirituum à cerebri vestigiis suscepta curvum forma imagines offert, dum quidam putant se videre *Diabolum*, quod hōc modo fieri potest, si hoc momento spirituum determinatio fiat eō modo quo fieri solebat, eum cornua tauri repræsentarent glandulæ, altero quo faciem hominis, mox vèd idea pectoris cum ventre leonis, pedum capri, caudæ draconis offeratur, tunc mens omnia hæc simul, quæ per cogitandi celeritatem connectebantur, uno conceptu cogitans, se *Diabolum* videre iudicat, alii verò aliud quid sibi imaginantur, vel quod serpentes, ranas &c. in ventre habeant, quod asini sint, cuculi &c. quorum animalium voces non rarò imitari conantur, cujus stupendi Phænomeni causam *de La Forge* eleganter explicat.

XV.

Accedit, quod mens immorigeris illis Spiritibus impetuose super GLANDULAM radiantibus in eo quoque miserimè decipiatur, ut juxta consuetudinem iudicans hujus vel istius objecti præsentiam statim sibi persuadet, unde denudè nova in compositorum gestuum cohors se manifestat, quando nempe motus hujus vel illius objecti præsentiam

comi-

comitantes ab alia causa in spiritibus
eientur, tunc mens consueta iudicans
circumstantias amplius non attendit,
quod quoque observatur in *islero*, ubi
mens omnes cibos amaros esse credit,
non quod amaritudo illa ipsis insit cibis,
sed quia tunc temporis idem motus à
Spiritus GLANDULÆ offertur, qua-
lis aliàs à cibis amaris produci solet; Sic
ob eandem rationem *incubò* vexati, quasi
grave pondus thoraci incumberet, per-
suasum habent: Hinc sapius fit, ut Ad-
stantes MANIACORUM actiones à
causa supernaturali proficisci credant &
nescio in quam admirationem abripi-
antur. Plura vide in *Collegio Practico 172*
casu Timai à Guldén. Nise habito.

XVI.

Ex quibus nunc pro ratione instituti
fatis elucere arbitror, quæ ratio sit, quod
MANIAM, gravia deliria atque tot in-
congruæ actiones comitentur, inquiren-
dum autem quare nulla FEBRIS obser-
vetur: ubi notandum ad effervescentiam
febrilem requiri turbationem mixtionis
particularum massam sanguineam con-
stituentium, qui ordo cum in Mania-
cisondum sit inversus & sanguis saltem
motu peccet, febris exulat, demon-
strante hoc DN. PRÆSIDE in *Collegio*
Practici disputationibus de Febris. Unde
nunc MANIA à reliquis delirii Specie-
bus distinguitur, PHRENITIDE &
MELANCHOLIA, hac est delirium sine
febre cum ære & tristitia, illa deliri-
um cum febre & furore: MANIA autem
rectè definitur, quod sit delirium cum fu-
rore, sed sine febre.

XVII.

Progrediendum nunc ad explicanda
Phænomena, incredibili robore MA-
NIACUS pollet, vincula cum catenis
rumpens, mœnia & fores effringens,
procul dubio ob vehementissimum spi-
rituum in musculos effluxum, qui cum
valde crassi sint, non tam facile dissi-
pantur atque in auras abeunt, sed intra cor-
pus retinentur, vires tartas testasque
conservantes; & hæc est ratio, quare
MANIACI non desistant, etiam si
debacchando aut eluctando plures dies
& noctes infomnes agant & continuo
membra exerceant.

XVIII.

Intensissimum insuper frigus, quam-
vis denudati incedant, jejunia, verbera
& vulnera sine noxa sensibili tolerare
possunt, in tantum, ut sæpius rationi-
bus Phycis relictis ad incantationem
confugere videas Medicos, quasi verò
non manifestæ satis in promptu sint
cause: deficit ergò sensus (1.) quoniam
impressiones foris factæ obstante nimia
spirituum commotione ad commune
sensorium non deferuntur. (2.) Cum
MENS ab internis nimium sit vexata,
foris advenientibus auscultare nequit,
quod illi testantur, qui profundis medi-
tationibus dediti campanæ sonitum
vel alterius verba eos alloquentis non
audiunt.

XIX.

Propter poros cerebri à sanguinis &
spirituum ferocia valde dilatatos atque
à cras-

à crassis particulis occupatos oritur dolor capitis, & cum spiritus animales cerebrum continuò satis fortiter inflent vigilie contumacissimæ. Super hæc aliaq; Phænomena consuli possunt *Lectiones publica Dn. PRÆSIDIS in praxin Chyriatricam Hartmanni.*

XX.

Præmissis & examinatis Phænomenis, restat, ut paucis etiam ipsius Affectus *causa proxima* ventiletur nò solùm, sed ut *remota* quoq; in scenam introducantur, ubi equidem in varias hæctenus in Medicorum scholis itum fuit sententias, quas tamen omnes sub examen revocare animus in præsentiarum non est, sufficiat, si eam saltem, quæ præ aliis plausibilior videtur, attigero, dum nempe igneam Spirituum accensionem à calida cordis & cerebri intemperie cum maligna quadam conjuncta qualitate productam accufant; verum, cum ipsi nesciant indicare, in quo illa spirituum accensio consistat, nec non calidæ viscerum intemperies non entibus jam pridem sint annumeratæ, quid? quod etiam nulla ratione ostendi possit, quò pacto MANIA per hanc causam sit explicanda, eam seu insufficientem rejicimus, ex superioribus abunde edocti, MANIAM proximè oriri à spiritibus animalibus valde irregularibus, summe agitatæ & crassioribus, ex sanguine motus ordinarii terminos transiliente generatis.

XXI.

Sanguinem autem in inordinatum illum motum facile abripi posse vel inde liquet, quoniam in Subjectis Maniacis ut

plurimum deprehenditur *Melancholious* h.e. multis particulis fixis prægnans, cui si fermentum aliquod acidum, volatile tamen confundatur, facile turgescere incipit, fit hoc, quando à sanguinis & humorum viscida, glutinosa, grassa, vel alià quâdam intemperie tubulus unus vel alter in parte aliqua solida obstruitur, quâ positâ partes à tergo insequentes & ad illum tubulum obleratum alluentes, ulterioris progressus nesciæ restagnant, atque sepimentum juxta se constituunt, quò factò ipsum fermentum motu particularum progressivò intestinum versò paulatim exoritur: quod si nunc quoad *causas remotas* certa quædam materia subtilis ab astris in hæc inferiora spargatur, poros hujus fermenti collecti undique penetrans, illud ipsum secum rapitatque è tubulo excutit, quod mediantibus humoribus circulantibus per vasa lymphatica sanguini communicatum tales inordinationes in œconomia animali excitare potest, conferatur cicutum *Collegium in Timæum à Gildenstee.*

XXII.

Res alia n. n. quoque inter causas remotas locum sibi vendicant, & sæpius viam ad MANIAM sternere solent, aër videlicet impurus & vernalis, unde MAGNUS HIPPOCRATES *Sect. 3. Aph. 20.* dicit, *Vere sunt insania; Nimia & frequens vini generosi ingurgitatio, corporis exercitia vehementiora, animi Pathemata, ira* in primis, quæ in se brevis furor dicitur, quatenus melancholiam cumulant, sanguinem valde commovent, spirituumque furorem augent, vel fermentum olim collectum ex tubulo expellunt.

XXIII. Qui-

XXIII.

Quibus ita enucleatis SIGNA quoque contemplanda veniunt. *Diagnostica* ex actenta *Phænomenorum* consideratione patient: quantum ad *Prognostica*, Affectus propter nobilissimam partem affectam est gravissimus & saepius incurabilis eoq; pejor evadit, si sentorium ab illo spirituum impetu sine lege moveatur & in tantum vexetur, ut fibrilla, quibus suspensum est, rumpantur; sic enim nullam in ratiocinio habet connexionem mens, adeoq; delirium est perpetuum; interim tamen spes curationis affulget, si Symptomata sint mitiora & cum risu conjuncta, quia spiritus facilius in ordinem redigi possunt. HIPPOCRATES *Sect. 2. Aph. 2.* hoc instituit Prognosticon, *Ubi delirium somnus sedaverit bonum;* & *Sect. 6. Aph. 21. Si insanis varices & hemorrhoides supervenerint, fit solutio morbi.*

XXIV.

CURATIONEM paucis subjungere necesse nunc est, quæ in eo consistit, ut sanguinis & spirituum motus nimius inhibeatur, quod feliciter fiet, si somnus statim concilietur exhibitio *laudando liquidis*, ubi simul conducet imprægnare aërem particulis ex *Opio* emanantibus, *camphoram* accendere, quia hæc ratione sanguinis impetus compescitur & Spiritus dissipantur: tempora inungi possunt *Unguento popul.* vel *Opio papav.* ipsum *Opium* cum *essenz. anagallid.* & *hyperic.* ad *gr. j.* vel *ij.* præscribi potest, ne ex nimia dosi sopitis fermentationibus mors inducatur. Deinde generosum erit remedium *W.S.* quæ in brachio instituenda aliquoties reiterari potest, illa enim pristinus

motus & fermentatio sanguini conciliatur, unde RIVERIUS ex PLATERO refert, innumeros illo remedio curatos fuisse à chirurgis & aliis, qui ex professio hisce morbis curandis operam dabant, qui vigesies imò sexagesies venas aperiebant.

XXV.

VOMITORIA magni quoque sunt facienda, quoniam sanguis eorum usu partium excrementitiarum infarctu liberatur: conveniunt illa, quæ ex *Opio*, *Oplo* & *Helleboro albo* parantur *¶ a bened. Rulandi Opium album, ¶ Hellebori albi.* Ne sanguinis fermentatio augeatur, purgantia validiora exulare debent.

XXVI.

Ceterum in sanguinis fermentatione sistenda in usum etiam vocari possunt *Lapides pretiosi;* *Spiritus acidi;* *Opio;* & *omnia chalybeata.* Pro specifico Medicamento in MANIA laudatur sanguis *asininus* retrò aures extractus, cuius analogia in eo consistere videtur, quod gaudeat *Se* volatili, Acidum illud volatile destruens, vel etiam sanguinem ad diaphoresin disponens. D. MICHAELIS in *Collegio Practico in Jonstonium* illustrata præscribit: *Re. Linteum sanguinis asini iusto tempore imbutum, pone in s. q. ¶ anagall. & si. hyperic. donec ¶ tingatur. S. Schweiß, Trancß auff etlich Maß* quo solo se Maniacum in aula Altenburgensi curasse proficitur. HELMONTIUS *Tract. demensidea* submersionem in *¶* commendat. Quod si tandem omnia in cassum adhibeantur, *Transfusio sanguinis vitulini* vel *Homini sanis* proponenda est adstantibus & Amicis.

quæ forte efficiet, quod Medicina præ-
stare nequit, vide *Mercklini Tractat. de*
Transfusione sanguinis, varia pro & con-
tra suppeditantem argumenta. Plura
medicamenta indicationibus satisfaciën-
tia exhibet *Hodegus Medicus D. GIES-*
WEINIL.

XXVII.

Ufus sex rerum n. n. nec non victus
ratio hinc inde apud praticos satis pro-

lixè tradiunt, ut non opus sit diu illis in-
hære, seriò tamen inter alia fugienda
esse puto aërem turbidum, cibos fer-
mentativos, carnes Sals & fumo indu-
ratas, vini usum frequentem, animi pa-
themata, & agros potius blandimentis
esse demulcendos, quod edocemur ex-
emplo Sauli Regis Israelitarum, 1. Sa-
muel 8. Atque hic est tener ingeniosi de
MANIA factus, Deo pro concessâ be-
nedictione gratias ago immortales.

DISPUTATIO XV.

De

STUPENDO AFFECTU,
CATALEPSI

RESPONDENTE.

JOHANNE JACOBO MISLERO Giessensi.

§. I.

ATas hodierna, quamvis ferè ul-
tima videatur mundi senecta,
fervorem tamen plus quam vi-
rilem animumque discendi cupidum
ostendit in hoc, dum curiosa totaque ex-
perimentis dedita, in colligendis quoq;
observationibus ac ipsius naturæ phæ-
nomenis juxta modernorum solidè jacta
fundamenta intimè rimandis ac resøl-
vendis occupatissima deprehenditur.
Profectò Arti Medicæ exindè tantum
accessit augmentum, ut ad sumum penè
perfectionis fastigium eam nunc perve-
nisse meritò dixeris. Non equidem infi-
nitas ire animum, habuisse & Antiquitatem

sua tempora, in quibus egregio conatu
arcana naturæ rimari cœperint: Tanta
tamen cum difficultate rem hanc à non-
nullis actam fuisse Neotericorum non-
nemo existimat, ut multos, neglectâ sub-
limiori sapientiâ, tædiosis inanis gloriæ
captandæ gratia institutis altercationibus
& tempus & bonam mentem perdidisse
palàm profiteri non erubescat, de quo
alius etiam & summus quidam conquæ-
ritur Medicus. Verùm enim verò sit
fides penes Authorem, meum non est tale
de Antiquitate ferre judicium, qui mihi
ex veterum lectione plura promitto; le-
gat interim hoc de negotio, qui velit,
Francisci Bayle dissertationè Apologeticam;

Stat

Stat certè in omne seculum, mundū regi opinionibz, quapropter & ego non potui nō in deducendo & explicando rarissimo ac admirando capitis affectu Catalepsi Neotericorū insistere vestigiis, cujus verā causam ex illorum principis eruere mecum constitui. Quod ut feliciter fiat, benedic conatibus meis benignissime Jesu!

§. 2.

Nominis quod attinet investigationem, cum Medici jus, pro lubitu sumendi verba affectibus imposita, sibi vendicent, circa ejus evolutionem primò in limine ad nauseam usque multa disquirere meritò superfedeo, tum quòd Lexicographi circa hoc negotium satis prolixè reperiantur, tum etiam quod illis, qui inter Medicinæ tyrones stipendia faciunt, tritum sit & familiare, quid nomina affectibus humani corporis imposita indigent: Accedit monitum *celeberrimi Renat. Des Cartes princip. part. 1. §. 74.* non debere nos circa verba magis, quàm rem versari. Aliàs verba vim faciunt rebus; Et quantum intersit conceptus nostros verbis non alligare, egregie probat Belgii illud Decus *Dn. Doct. Heidanus* in celeberrimo Tractatu de *Origine erroris Cap. 2. p. 38.* Itaque ut ego feliciter ad veram hujus morbi cognitionem perveniam, methodo analyticâ phænomena Catalepsi concomitantia recensero, ac eorundem causas ad oculum demonstrabo, ut sic tandem & effectus per suas causas explicari possint.

§. 3.

Dicimus autem hominem Catalepsi correptum cum cæteroquin sanus omnes corporis partes in eo servat situ, in quo irruente insultu illo stupendo detinebantur. Oculi nempe sunt aperti &

velut accuratius quid intuituri unum in locum defixi, Rigent palpebræ, pedes ad ambulandum sunt compositi, manus ad excipiendum vel digito aliquid intendendum exprorectæ. Et quis omnes illos situs describet, quos vix pictor penicillo adumbrabit? Statuam vides attonitam, vitalem tamen, quod ex respiratione & pulsu satis apparet: Illa enim manet integra, hic sanorum ferè similis. Calor ad tactum satis vegetus. Non rarè post patoxytum recordantur omnium quæ ab adstantibus acta fuere.

§. 4.

Priusquam ulterius progrediar, operæ pretium erit pedem paulisper figere, & ex Oeconomia animali quædam repetere. Notum est hominem ex duabus constatum esse substantiis, unâ corporeâ seu extensâ, & materiali, brutis etiam cõmuni: Altera cogitativa & immateriali. Quoad extensam seu corpoream advertendum, sanguinem in cordis thalamis elaboratū & rarefactum, eò prorsus modo, quem *Excel. Dn. Præses* annotavit in *Colleg. publ. Diss. 2. Nec non in Collegio privato in Tümann à Gûldenlee* Statim è sinistro ventriculo prorumpere in arteriam magnam, ubi partes quæ maximam habent activitatem crassiores, minùs subtiles, & quasi torpidiores antevertunt, & per ramum ascendentem aortæ in arterias carotides & cervicales, quæ in minutissimos surculos totum per cerebrum disperguntur, & in innumeras propagines plexum choroidis constituentes desinunt, progrediuntur. Quamprimùm partes illæ sanguinis subtilissimæ è vasis exstillarunt & libere intra cerebri substantiam & præcipuè ventriculos interiores discurrunt, spirituum animalium nomine veniunt.

t

§. 5. Porrò

§. 5.

Porro ipsum cerebrum glandulosum est, & filamentis, non aliter ac lintea, sibi mutuo intertextis, constat, quarum multæ extremitate altera in superficiem concavam ventriculorum cerebri, altera verò aut maximam partem in cerebri desinunt circumferentiam, & meninges, aut per cranii foramina egressa, & tunica singulariorum fasciculis communi involuta, tubulos nervorum, ad varias corporis partes protensos, constituunt. Harum fibrarum unumquemque, testem oculatum esse posse, qui in dissectum cerebrum aciem visus etiam nullis perspicillis intervenientibus conjicere velit, egregie demonstrat *Excellentissimus & Experimentissimus Dn. D. Craan. Academ. Lugdun. Prof. Celebratissimus in Disput. de natura hominis.*

§. 6.

Altera substantia, quam immaterialem esse superius diximus, Nihil aliud videtur esse quàm cogitatio, quod essenziale attributum ipsi manet, etiam eo ipso quo se esse quis dubitare vellet, ita ut merito ejus essentialiam in cogitatione ponant ex Augustino recentiores, ad quam intellectus perceptiones, & voluntatis pertinet propensiones.

§. 7.

Quam tamen opinionem potius pro hypothese hac vice ponimus, aliisque defendendam extra forum medicum agentibus reliquimus, aliud quid intendentes, nempe quod hæc substantia cogitans intime unita sit sensorio communi, quod est glandula, in cerebri medulla sita, ob figuræ adumbrationem Glandula pi-

nealis seu Conarion dicta, de quo vide *Illustris Des Cartes Tractatum de Passionibus animæ; ut & Epistolæ aliquot ejusdem: lib. 2. Epistol. Claubergium de conjunct. mentis cum corpore: de la Forge, Le Grand & alios, qui circa hoc negotium accuratè legi merentur.*

§. 8.

Commercium autem mentis cum corpore consistit in eo, ut aliquæ corporis operationes dependant à cogitationibus mentis, & è converso aliquæ cogitationes mentis fiant dependenter & occasionalitè à motibus ipsius corporis, quæ unio etiam non cessabit, quamdiu is qui ea inter se conjunxit, Deus T. O. M. sine corpus motus & operationes suas cum dependentia à cogitationibus mentis producere, & mentem exercere dependenter cogitationes suas à motibus corporis.

§. 9.

Quæ cum clarè & distinctè percipi posse confidam, non possum diutius assensum cohibere, quin opinioni huic assipuler, præsertim cum aliorum sententia de sede ipsius animæ sufficientibus ac ponderosis rationibus in allegatis Disputationibus *Celeberrimi Dn. Doct. Craanen* accuratissime refutata suadeant, non aliam conjunctionem concipi, aut in Scenam introduci posse.

§. 10.

Ipsæ quoque Sensorii communis situs in illa scilicet parte, ubi à Spiritibus animalibus in æquilibrio constitutis undique eingitur, omnemque motus impressionem, & quidem indifferentem, i. e. in omnes partes tendentem, assidue recipit.

recipit, majorem huic doctrinæ affundit lucem: Imò substantia ejusdem, magnitudo, Figura, proclivitas & dispositio ad motum, atque ipsam ad eò spirituum determinationem, prorsus evincunt, Glandulam pinealem esse immediatam animæ sedem. Quæ omnia pluribus ingeniosissimè pariter ac fidelissimè tradit modò laudatus *Dn. Doct. Craan, in allegat. Disputat. & præcipuè Disp. 8.*

§. II.

Quamdiu itaque conjunctio illa inter mentem & corpus manet integra, tamdiu hominem viribus corporis & animi constanter gaudere videmus, imò omnes actiones legitimè perfici deprehendimus. Quod si verò fortè fortuna machinam quandam humanam apertis assidentem libris, defixis in eum oculis, & digitis calamum prementem, tanquam literas formare vellet, deprehendamus: Aliam verò in patinam porrecto brachio, ipsisque etiam dapibus prehensis inhiantem; Aliam gressus movere intendentem, ut jam progressura credatur, membris tamen in eodem situ perseverantibus, conspiciamus. Commercio, hoc mentis cum corpore injuriam quandam pati, actionesque insigniter lædi, talemque Catalepsi correptam esse rectè inde concludimus.

§. 12.

Nullam autem aliam ob rationem substitancam hanc mutationem ejusmodi corporibus induci posse statuimus, quàm quòd Spiritus animales æquali quidem copia motusque vehementia influant in membra, versus quæ erant determinati ante invasionem hujus mali, quam determinationem non mutari, durante Pa-

roxismo, ingenuè profitetur *Dn. Doct. Craan, in Disp. sapius alleg.* Et quidem propter Glandulæ Pinealis in uno vel altero latere obstructionem, Ipsi verò muscoli contrahuntur & breviores fiunt, ac extremitates illorum propius ad se invicem accedunt, dum humoribus circulantibus, intumescunt arteriis, per illarum poros, pro nutritione corporis præstanda egressis, repleti, Spirituum animalium, magna in copia accurrentium, impetuoso motu prorsus distenduntur, & latera eorum ad se invicem deducuntur. Unde muscoli in longitudinem pristinam extendi non possunt, nisi expressis jam humoribus circulantibus, ac ipsis ad eò spiritibus animalibus maximam partem elapsis.

§. 13.

Propter eosdem humores circulantes, velocius motos in musculos oculorum, & palpebrarum vasa, animalesque Spiritus, magna in copia ingruentes, Oculi aperti & stabiles, Palpebræ verò rigentes deprehenduntur.

§. 14.

Respirationem adhuc integram & illasam esse, confirmat costarum & ipsius abdominis elevatio, unde colligere licet, Sanguinis circulationem adhuc vigere, & Spiritus sufficienti in copia in organa respirationi dicata transmitti.

§. 15.

Pulsus naturalis similis manifestè comprobatur, nullam intempericem latere in Sanguine, ejusque mixtionem illasam esse. Eundem etiam in cordis thalamis legitime effervescente, & fermentari, perque ipsos pulmiones inoffenso pede circulari,

culari, libera edocet respiratio, de quâ in præcedenti paragrapho, Spirituum quoque animalium uberimum proventum pulsus legitimus & naturalis designat, cum enim pulsuum ter vel quater milleni una horâ in quibusdam hominibus, & plures adhuc observentur, teste illustri *Bartholino in Anatom. p. 376.* Spirituum animalium in cerebro continua erit copia. Et hæc ratione mirum non est, quod durante eadem determinatione ab anima, instar statutz aut Marpeszæ Cautis maneant immoti ægri.

§. 16.

Partium denique corporis sufficiens ad tactum calor, qui in Catalepticis superstes remanet, Sanguinis activitatem & vitalitatem, & Spirituum animalium abundantiam satis superque indicat, vide *Broeckhuisen Tract. de mente & corpore.*

§. 17.

Præmissis nunc phænomenorum causis, de ipsius affectus causâ quædam proponenda sunt, in varias enim hæc itum est sententias, in quibus recensendis & maximam partem refutandis valde occupatus est & prolixus *D. Tappius Tract. de Affectibus capitis.* Vulgatissima ferè nostrò hoc tempore adhuc est opinio, in Spirituum animalium menti inservientium congelatione consistere causam proximam, qualem Spirituum congelationem nunquam posse dari, solidè ostendit *Excellentiss. Craan Disput. 6.* Confer *Broeckhuisen in tractat. de allegato, & Diss. Majoris de Fulmine tactis.*

§. 18.

Dicimus itaque solidioribus munitationibus, quod causa immediata con-

sistat in sensorii communis unius vel alterius lateris obstructione, prout videre est, §. 12. Hinc valde evidens est, Spiritus animales in alia atque alia membra non influere, sed eandem illorum fieri determinationem, & sic potestas ipsius animæ determinandi animales Spiritus conditionata maximè est, & dependet à situ & dispositione glandulæ pinealis.

§. 19.

Clarius hæc intelligi possunt, si attendamus practicum observationes, quæ ex Catoche correptorum propriâ confessione referunt: Voluntatem movendi membra illis revera adfuisse durante Paroxyfmo, sed nec illa movere, nec etiam loqui potuisse. Unde hæc ratione valdè evidens fit, non conatum, sed facultatem determinandi Spiritus eo tempore animæ defuisse.

§. 20.

Porro membra in Paroxyfmo ad eodè rigida in eodè permanere situ, ob rationem §. 12. datam, exemplo valdè vulgari declarabo. Vidi sæpius quosdam ad eodè fortiter extendisse brachia, ut alii ambabus etiam manibus illa rursus incurvare non potuerint. Nullam certè aliam ob causam, quàm propter humorum circulantiam copiosum influxum, & Spirituum eandem à mente determinationem, quod nemo facillè inficias ibit.

§. 21.

Quomodo autem fiat obstructio glandulæ pinealis ex supra dictis facillè explicabo. Dum enim sanguis singulis cordis

cordis pulsibus ad plexus Choroidei vasa propellitur, non potest aliter fieri, quin in ipsis anfractibus plexus Choroideis multæ partes sanguinis crassiusculæ hæreant, vel saltem ad latera impingant, unde subsequentes partes sanguinis subtiliores in motu suo aliquo modo impediti, & quasi reflexi, velocissimè moventur, & corpuscula illa crassiora secum rapiendo, vascula dicti plexus justo magis distendunt, inque sensorii poros protrudunt. Vel etiam dum humores circulantes per cerebrum trajicientes, partes quasdam viscidas & glutinosas secum vehunt, quæ dum convenientes poros & spatia ubi apponantur non inveniunt, (nam multum situm esse in corporum etiam fluidorum figuris & magnitudinibus, *Illustris Boyle* observat) semper ulterius circulantur, usque dum ad glandulam pinealem allidentes, poros unius lateris, versus quod feruntur, obstruunt, & hac ratione vim liberè determinandi spiritus menti auferunt, unde quia una eademque sit determinatio, spiritus currentes per eadem cerebri vestigia, eosdem nervorum tubulos ingrediuntur, eadem objecta menti præsentia offerunt, & eundem per consequens corporis servant situm. Hinc etiam *Magnus Helmontius* catochem à vitiatâ animæ sede promanare optime monuit, modò verum ei assignasset thronum.

§. 21.

Causæ remotæ facilè desumi poterunt à dispositione & textura corporea, rebus item non naturalibus & præternaturalibus; præcipuè Animi pathemata, quæ obtinent imperium in totum sangui-

nem, studia & meditationes assiduæ sæpissimè fores huic malo pandere solent.

§. 23.

Hiscè ita enotatis, ut nihil penè clarius dici possit, de prognostico deliberandum est, cumque pars affecta sit splendidum animæ domicilium, nemo inficias ire poterit, morbum hunc esse periculosum, præsertim cum facilè degenerare consueverit in ipsam Epilepsiam, & alia gravissima mala. Imò juxta verba *magni nostri Hippocratis*; quæ cum exsolutione fiunt *Catoche* & *Aphonix* perniciosæ.

§. 24.

Ad curam nunc accedere necessum erit, & in id saltem omnes nervi intendendi, ut obstructio conarii reseretur, & pars conjunctionis sublata redintegretur. Quare spiritus animales variis adhibitis externis remediis officii sui admonendi, & ad varios eosque fortiores corporeos motus menti repræsentandos sciendi & irritandi sunt: ut hac ratione glandulam pinealem partim in latere obstructo alacriter commovendo, exuvia in poris obstructis latentes excutiantur; partim etiam in latere obstructo propter vehementiores sensuum externorum deferendos, motus promptiores redditi, claustra perrumpant, & obstructionem si non statim, successivè saltem tollant, mentique pristinam suam restituant libertatem.

§. 25.

Ut itaque spiritibus animalibus alium validiores motus obeundi instinctum versus ipsam mentis arcem conciliemus,

valde prodesse poterunt fortes corporis commotiones, frictiones adhibitis calidis & asperis linteis; pilorum quoque tractiones & vellicationes ac pectinationes non raro expectationi satisfaciunt.

§. 26.

Cauteria etiam actualia in usum vocanda sunt, quæ potenter operantur, ubi omnibus palmam eripit moxa, quæ vertici ritè applicata, præsentaneum est remedium in Catalepsi, Epilepsia, Mania, & præsertim in podagra, quod experientia non solum, sed & solidissimis rationibus demonstrat *Experientissimus Dn. Geilfusius, Archiater Nassovicus Meritissimus, Cognatus meus Honoratissimus in egregia sua de Moxa Disputatione*: neque propterea ejus usum exolum reddere debemus, quod forte in uno vel altero expectationi non satisfecerit, si enim cautelæ quoad applicationem hujus remedii, & convenientem deligationem rectè fuissent observatæ, quod in aliis, qui utilitatem hujus Cauterii experti sunt factum, nunquam inflammationem supervenisse persuasum habeo.

§. 27.

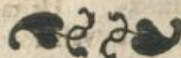
Cæterùm organis sensuum fortiora objecta sunt representanda, oculis copiosi radii luminares objiciendi, ori infundenda sunt spirituosâ, ut Elixir vitæ

*Matthiol. Ag. Anhaltina sp. C. C. sal volat. ejusdem. Naribus admovenda grayolentia, ex Asa foetida, Castoreo, in Balsama varia, sp. salis armoniac. falsus in vitro angusti colli ab aliquo adstantium firmiter offerri, vel cum gossypio applicari potest. Aures verò vociferationibus; adimplendæ sunt, Frictiones quoque cum aquis spirituosis variis valdè conducunt, & humoribus circumstantibus nimia in copia in artus irruentibus, & quasi restagnantibus, placidum iterum conciliant motum. Idem præstant penetrantes spiritus, spiritus urticæ minoris, formicarum, convulsivus, qui in soporosis affectibus nunquam satis laudari potest. Tinctura Castorei, & varia alia medicamenta externa, quæ ex *Hodego Medico Giesveimii* passim depromi possunt.*

§. 28.

Extra paroxysmum ad præservationem quàm maximè requiritur accurata mediocritatis observatio circa res non naturales; Ante omnia autem æger sibi caveat ab animi affectibus vehementioribus, meditationibus profundioribus & studiis intentis. Quæ omnia apud Practicos ad satietatem sunt definita, sit itaque hic Disputationis nostræ.

FINIS.

DISPU-